עלון

"רחמים רבים"

בְּעִנְיַן לֵיל חַג הַפֶּסַח שֶׁיּוֹצֵא הַשָּׁנָה בְּלֵיל שַׁבָּת, מַתְחִילִים עִם "שָׁלוֹם עֲלֵיכֶם" "בּוֹאֲכֶם לְשָׁלוֹם" בָּרְכוּנִי לְשָׁלוֹם" "צֵאתְכֶם לְשָׁלוֹם" וְלֹא יוֹתֵר, כִּי שַׁבָּת עוֹלָה עַל הַכֹּל, וּקְדֻשַּׁת שַׁבָּת קְבִיעָא וְקַיְימָא. וְאַף שֶׁלֵּיל פֶּסַח אָז יוֹרֵד אוֹר כָּזֶה שֶׁאֵין בְּכָל הַשָּׁנָה, עִם כָּל זֹאת שַׁבָּת נִשְׁאַר שַׁבָּת, שֶׁמִּמֶּנָּה מִתְבָּרְכִים כָּל הַיָּמִים וְכָל הַחַגִּים וּמַלְאֲכֵי מַעֲלָה מְלַוִּים אֶת הָאָדָם הַבַּיְתָה וּמְסַבְּבִים אוֹתוֹ וְשׁוֹמְרִים עָלָיו, וְזֶה שַׁיָּךְ גַּם בְּלֵיל הַסֵּדֶר.

(אשר בנחל בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יוֹם ג' קֶדֶם הֶחָג י"א נִיסָן ה'תשע"ב)

סיפורים ושיחות
מכ"ק מוהרא"ש וצוק"ל

שבת הגדול

הודפס בסיוע:
עמותת ישמח צדיק
שלכם ולמענכם

העלון מוקדש לרפואת :

משה בן סימונה זהירה
רונית בת לאה

ה' יתברך ישלח להם רפואה שלמה והחלמה מהירה שלא כדרך הטבע בתוך שאר חולי ישראל בזכות אדמו"ר מוהרא"ש זי"ע.

נא ונא להגיד פרק תהלים לרפואתם :

(א) שִׁיר לַמַּעֲלוֹת אֶשָּׂא עֵינַי אֶל־הֶהָרִים מֵאַיִן יָבֹא עֶזְרִי׃
(ב) עֶזְרִי מֵעִם ה׳ עֹשֵׂה שָׁמַיִם וָאָרֶץ׃
(ג) אַל־יִתֵּן לַמּוֹט רַגְלֶךָ אַל־יָנוּם שֹׁמְרֶךָ׃
(ד) הִנֵּה לֹא־יָנוּם וְלֹא יִישָׁן שׁוֹמֵר יִשְׂרָאֵל׃
(ה) ה׳ שֹׁמְרֶךָ ה׳ צִלְּךָ עַל־יַד יְמִינֶךָ׃
(ו) יוֹמָם הַשֶּׁמֶשׁ לֹא־יַכֶּכָּה וְיָרֵחַ בַּלָּיְלָה׃
(ז) ה׳ יִשְׁמָרְךָ מִכָּל־רָע יִשְׁמֹר אֶת־נַפְשֶׁךָ׃
(ח) ה׳ יִשְׁמָר־צֵאתְךָ וּבוֹאֶךָ מֵעַתָּה וְעַד־עוֹלָם׃

ניתן לשמוע את השיעורים שלנו שנמסרים בין מנחה לערבית בבית הכנסת "היכל הקודש" גם בקול הלשון:
03-6171111

להקיש בכניסה : 1 ולאחר מכן * ואת המספרים 40, 1, 10, 5 (מאיה)

בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יוֹם רְבִיעִי לְסֵדֶר אַחֲרֵי ט׳ נִיסָן ה׳תשע״ד.

שָׁלוֹם וּבְרָכָה וְכָל טוּב סֶלָה יַגִּיעוּ וְיִרְדְּפוּ אֶל כְּלָלִיוּת אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ הַיְקָרִים ״חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב״ תַּלְמִידֵי ״הֵיכַל הַקֹּדֶשׁ״ הַגָּרִים בְּ״יַבְנְאֵל עִיר בְּרֶסְלֶב״, הַוְיָ״ה עֲלֵיהֶם יַשְׁרֶה שְׁכִינָתוֹ תָּמִיד.

חַסְדֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אַחַר יְגִיעָה וְטִרְחָה גְּדוֹלָה זָכִיתִי גַּם הַשָּׁנָה לְהָכִין לְכְלַל אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ לְכָל מִשְׁפָּחָה וּמִשְׁפָּחָה סַל מְכוּבָּד עִם כָּל מִצְרְכֵי הֶחָג בְּאֹפֶן שֶׁיִּהְיֶה לָהֶם שֶׂפַע בַּבַּיִת, וְלֹא יֶחְסַר לָהֶם שׁוּם דָּבָר, וַאֲנִי מְבַקֵּשׁ עֲבוּר זֶה שֶׁתִּתְפַּלְלוּ עָלַי שֶׁאֶזְכֶּה לְהַצְלִיחַ לְהַרְחִיב אֶת קְהִלָּתֵנוּ הַקְּדוֹשָׁה.

בְּיָמִים אֵלּוּ צְרִיכִים מְאֹד מְאֹד לִשְׁמֹר עַל הַיְלָדִים שֶׁלָּנוּ, וְלָדַעַת בְּדִיּוּק אֵיפֹה הֵם הוֹלְכִים הֵן הַבָּנִים וְהֵן הַבָּנוֹת, כִּי בְּקַלּוּת הֵם יְכוֹלִים לְהִסָּחֵף אֶל רוּחַ הָרְחוֹב וּלְהִתְקַלְקֵל לְגַמְרֵי חַס וְשָׁלוֹם, וּבִשְׁבִיל זֶה אֲנִי מוֹסֵר אֶת נַפְשִׁי לְהָקִים מִבְנִים מְיֻחָדִים, וּמִשְׂחָקִים לִילָדֵינוּ שֶׁלֹּא יִצְטָרְכוּ לְהִסָּחֵף עִם רוּחַ הָרְחוֹב וְכוּ׳, כִּי אֲנַחְנוּ הוֹלְכִים עִם הַכְּלָל הַזֶּה (וַיִּקְרָא י׳י) ״וּלְהַבְדִּיל בֵּין הַקֹּדֶשׁ וּבֵין הַחֹל וּבֵין הַטָּמֵא וּבֵין הַטָּהוֹר״, אָסוּר לָנוּ שֶׁיְּלָדֵינוּ יִתְחַבְּרוּ עִם אֵלּוּ הַיְלָדִים שֶׁאֵין בָּהֶם רוּחַ הַתּוֹרָה וְהַיִּרְאָה, וְזִכְרוּ הֵיטֵב כִּי בְּחֹדֶשׁ אֶחָד יְכוֹלִים לְאַבֵּד אֶת כָּל הַיְגִיעָה וְהַטִּרְחָה שֶׁיָּגַעְנוּ וְטָרַחְנוּ לְהַכְנִיס בִּילָדֵינוּ כָּל הַשָּׁנָה, וְלָכֵן כָּל הוֹרֶה מְחֻיָּב לִשְׁמֹר עַל הַיְלָדִים שֶׁלּוֹ, וְאַל תִּקְחוּ אֶת זֶה בְּקַלּוּת, הַיְלָדִים הֵם הָעֵינַיִם שֶׁלָּנוּ.

מכתבי קודש
מכ"ק אדמו"ר מוהרא"ש זי"ע
"אל תטוש תורת אמך"

בְּעִנְיַן מַצָּה עֲשִׂירָה שֶׁשְּׁאַלְתָּ אֲנַחְנוּ לֹא אוֹכְלִים וְלֹא צְרִיכִים לִפְרֹץ גָּדֵר וְלֹא צְרִיכִים לִהְיוֹת זוֹלֵל וְסוֹבֵא וְכוּ' וְכוּ' יוֹצְאִים בְּבָשָׂר וּבְפֵרוֹת וּבְתַפּוּחֵי אֲדָמָה יְדֵי סְעוּדָה שְׁלִישִׁית.

מִי שֶׁיָּכוֹל לֶאֱכֹל כָּל הַפֶּסַח מַצָּה שֶׁל יָד אַשְׁרֵי לוֹ וְאַשְׁרֵי חֶלְקוֹ.

שַׁבָּת אַחַר הַצָּהֳרַיִם לֹא טוֹבְלִים לִכְבוֹד פֶּסַח כִּי אֵין מְכִינִים מִשַּׁבָּת לְיוֹם טוֹב וְזֶה עַמֵּי-אָרְצוֹת, הוֹלְכִים בַּבֹּקֶר לַמִּקְוֶה וְזֶהוּ.

תִּרְאֶה לְחַזֵּק מְאֹד מְאֹד אֶת מְנַהֲגֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁלֹּא יַעֲשׂוּ שׁוּם שְׁטֻיּוֹת וַאֲנַחְנוּ צְרִיכִים לִזְכֹּר וְאַל תִּטּוֹשׁ תּוֹרַת אִמֶּךָ.

הַמְאַחֵל לְךָ בְּרָכָה וְהַצְלָחָה מִן הַשָּׁמַיִם...

(אשר בנחל יוֹם חֲמִישִׁי לְסֵדֶר טָהֳרָה ה' נִיסָן ה'תשס"ח)

***

אני לא אוכל כל ימי חג הפסח מצה של ריחיים של יד, מי שרוצה להחמיר על עצמו – תבוא עליו ברכה, אבל היום הריחיים כל כך משוכללים שלא צריכים להקפיד דיקא על ריחים של יד וזה רק חומרה.
(אשר בנחל קלד, לב תתלב, יום שישי לסדר צו ט' ניסן התשס"ב).

***

זְכֹר וְגַם זְכֹר אֲשֶׁר בְּלֵיל הַסֵּדֶר יְכוֹלִים לְפְעֹל אֵצֶל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כָּל מָה שֶׁרוֹצִים, וְלָכֵן רְאֵה לְנַצֵּל אֶת לֵיל הַקָּדוֹשׁ הַזֶּה בְּשִׂמְחָה וּבְחֶדְוָה וּבְאַנְפִּין נְהוֹרִין וְתִהְיֶה סַבְלָן גָּדוֹל מְאֹד וְאָז יָאִיר עָלֶיךָ מֶלֶךְ הַכָּבוֹד בְּעַצְמוֹ.

(אשר בנחל יום חֲמִישִׁי לְסֵדֶר אַחֲרֵי י״ב נִיסָן ה׳תשס״ח)

***

הֲלֹא כָּל יוֹם וְכָל שָׁעָה אַתָּה יָכוֹל לֶאֱכֹל מַצָּה שֶׁהִיא רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, וְזֶה יְטַהֵר אוֹתְךָ מִכָּל מִינֵי זֻהֲמָא שֶׁנִּכְנַס בְּךָ כָּל הַשָּׁנָה, וְצַדִּיקִים פֵּרְשׁוּ ״מוֹצִיא מַצָּה״ עַל יְדֵי אֲכִילַת מַצָּה מוֹצִיאִים מֵעַצְמוֹ אֶת כָּל הַזֻּהֲמָא וְהַלְכְלוּךְ וְהַטִּנּוּף שֶׁנִּכְנַס בּוֹ כָּל הַשָּׁנָה, וּמוּבָא בַּסֵּפֶר ״מָאוֹר וָשֶׁמֶשׁ״ שֶׁעַל יְדֵי אֲכִילַת מַצָּה שִׁבְעַת יָמִים זוֹכִים לְתַקֵּן מָה שֶׁקִּלְקֵל בְּשִׁבְעִים שָׁנָה.

וְכֵן מוּבָא בַּסֵּפֶר ״מְנַחֵם צִיּוֹן״ שֶׁעַל יְדֵי אֲכִילַת מַצָּה שִׁבְעַת יָמִים מְתַקְּנִים אֶת הַשִּׁבְעָה מִדּוֹת חג״ת נהי״ם, וְרוֹאִים בְּכָל הַדּוֹרוֹת אֵיךְ שֶׁאֻמּוֹת הָעוֹלָם פֵּחֲדוּ מְאֹד מֵהַמַּצּוֹת שֶׁעַם יִשְׂרָאֵל אוֹכְלִים וְהֶעֱלִילוּ עֲלִילוֹת דָּם כְּאִלּוּ מַכְנִיסִים דָּם שֶׁל הַשְּׂרָצִים שֶׁלָּהֶם, וְכוּ׳, כִּי הֵם הִרְגִּישׁוּ שֶׁעַם יִשְׂרָאֵל נִתְעַלִּים עַל יְדֵי אֲכִילַת מַצָּה, וּמֵרֹב קִנְאָתָם הֶעֱלִילוּ עֲלֵיהֶם כָּל מִינֵי עֲלִילוֹת דָּם , וְגַם בְּיָמֵינוּ רָאִינוּ אֲשֶׁר מַלְכוּת הָרִשְׁעָה מַלְכוּת אֱדוֹם הָרוֹסִים יִמַּח שְׁמָם בְּשָׁעָה שֶׁשָּׁלְטוּ עַל עַם יִשְׂרָאֵל, פֵּחֲדוּ מְאֹד מִמַּצָּה, אַף שֶׁכְּלַפֵּי הָעוֹלָם הִתִּירוּ לִשְׁלֹחַ מַצּוֹת לַיְּהוּדִים עַל פֶּסַח כִּי רָצוּ לְהַרְאוֹת שֶׁאֵין לָהֶם נֶגֶד הַיְּהוּדִים כְּלוּם וְכוּ׳, עִם כָּל זֹאת עָשׂוּ כָּל מִינֵי תַּרְגִּילִים שֶׁהַמַּצּוֹת לֹא יַגִּיעוּ לְהַיְּהוּדִים עַל חַג הַפֶּסַח, אֶלָּא הֵבִיאוּ אֶת זֶה אַחַר הַפֶּסַח, הָעִקָּר שֶׁלֹּא יֹאכְלוּ מַצּוֹת בְּפֶסַח, וּמָה כָּל הָרַעַשׁ שֶׁכָּל כָּךְ פֵּחֲדוּ? אֶלָּא הַסִּטְרָא אַחֲרָא וְהַקְּלִפּוֹת מְאֹד מְפַחֲדִים מֵאֲכִילַת מַצָּה שֶׁמְּבַטֵּל אֶת כָּל מִינֵי טֻמְאוֹת וְזֻהֲמוֹת מֵהָאָדָם, וְלָכֵן זֶה לְעֻמַּת זֶה אָנוּ צְרִיכִים מְאֹד מְאֹד לִשְׁמֹחַ בַּאֲכִילַת מַצָּה, וְלָכֵן אֲנִי מְאֹד מְבַקֵּשׁ אוֹתְךָ, תְּנַצֵּל אֶת הַיָּמִים

הָאֵלּוּ, לִשְׁמוֹחַ מְאֹד עַל שִׂמְחַת יַהֲדוּתֵנוּ שֶׁאָנוּ זוֹכִים לְקַיֵּם אֶת רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ לֶאֱכֹל מַצָּה, וְהַשִּׂמְחָה הַזֹּאת יָגֵן עָלֶיךָ כָּל הַשָּׁנָה.

(אשר בנחל יום שְׁלִישִׁי א׳ דְּחֹל הַמּוֹעֵד פֶּסַח י״ז נִיסָן ה׳תשס״ח)

***

בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יוֹם רְבִיעִי לְסֵדֶר אַחֲרֵי י״א נִיסָן ה׳תשס״ה

שָׁלוֹם וּבְרָכָה אֶל ... נֵרוֹ יָאִיר

רְאֵה לִמְכֹּר אֶת הֶחָמֵץ שֶׁבְּבֵיתִי הֲרֵי אֵין חָמֵץ בְּעֵין כְּלָל, וְאִם יֵשׁ תִּזְרֹק אֶת זֶה, וַאֲנִי מְמַנֶּה אוֹתְךָ שָׁלִיחַ לִמְכֹּר אֶת חָמְצִי.

***

וְעַל כֵּן מֵאַחַר שֶׁנִּכְנַס בָּנוּ רְפוּאוֹת נוֹרָאוֹת וְנִפְלָאוֹת כָּאֵלּוּ שֶׁהֵם מִצַּוַּת מַצָּה, שֶׁהַמַּצָּה הַקְּדוֹשָׁה הִיא צֵרוּפֵי אוֹתִיּוֹת שֶׁל שְׁמוֹת הֲוָי״ה בָּרוּךְ הוּא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ שֶׁנִּכְנַס בָּנוּ, שֶׁאֲנַחְנוּ אֲפִלּוּ לֹא מַרְגִּישִׁים מָה נִכְנַס בָּנוּ, **(אדרבה, אֲנָשִׁים מִתְלוֹנְנִים שֶׁיֵּשׁ לָהֶם כְּאֵבֵי בֶּטֶן וְכוּ׳, וּשְׁאָר מְחוּשִׁים וְכוּ׳... וְהֵם לֹא יוֹדְעִים שֶׁזֶּה בְּעַצְמוֹ הַתְּרוּפָה, שֶׁנִּקּוּ אֶת כָּל הַפְּנִימִיּוּת שֶׁלָּהֶם מִכָּל מִינֵי טֻמְאוֹת שֶׁנִּכְנַס בָּהֶם מֵחֲמַת רִבּוּי הַחֲטָאִים וְכוּ׳ וְכוּ׳).**

עַל כָּל פָּנִים אֵיךְ שֶׁהוּא אָנוּ צְרִיכִים מְאֹד מְאֹד לִשְׁמֹחַ שֶׁזָּכִינוּ לֶאֱכֹל מַצָּה בְּפֶסַח, וְלֹא הָיָה לָנוּ שׁוּם שַׂיָּכוּת אֶל הֶחָמֵץ, שֶׁבָּזֶה רָאוּי לָנוּ לִשְׂמֹחַ כָּל הַשָּׁנָה, וְהָאֲרִיזַ״ל הִבְטִיחַ ״מִי שֶׁנִּזְהָר מִמַּשֶּׁהוּ חָמֵץ בְּפֶסַח יִהְיֶה שָׁמוּר מֵעֲבֵרוֹת כָּל הַשָּׁנָה״ וְאִם תֹּאמַר הֲרֵי אָנוּ רוֹאִים בְּנֵי אָדָם אַחַר הַפֶּסַח חוֹטְאִים רַחֲמָנָא לִישַׁזְבָּן? וְנִכְשָׁלִים בְּמָה שֶׁנִּכְשָׁלִים וְכוּ׳? כָּל זֶה מִפְּנֵי שֶׁאֵינָם שְׂמֵחִים עִם מִצְוַת מַצָּה שֶׁאָכְלוּ בְּפֶסַח, כִּי אִם אָדָם הָיָה שָׂמֵחַ, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּעַצְמוֹ הָיָה שׁוֹמֵר אוֹתוֹ מֵחֲטָאִים וַעֲוֹונוֹת, וְלָכֵן אֲנִי מְאֹד מְבַקֵּשׁ אוֹתְךָ תַּעֲשֶׂה כָּל מָה שֶׁבִּיכְלָתֵךְ לִהְיוֹת רַק בְּשִׂמְחָה כָּל הַשָּׁנָה, שֶׁזָּכִיתָ לֶאֱכֹל מַצָּה בְּפֶסַח, וְלֹא נִכְנַס בְּפִיךָ אֲפִלּוּ מַשֶּׁהוּ חָמֵץ, וּבְשִׂמְחָה זוֹ תִּהְיֶה שָׁמוּר כָּל הַשָּׁנָה מִכָּל רַע.

וּבָזֶה הִסְבַּרְתִּי מָה שֶׁאָמַר הַבַּעַל הַתַּנְיָא זי״ע כְּשֶׁשָּׁאֲלוּ אוֹתוֹ לָמָּה לֹא הִכְנִיס בְּהַהַגָּדָה שֶׁלּוֹ אֶת הַפִּסְקָא ״חֲסַל סִדּוּר פֶּסַח״, עָנָה וְאָמַר כִּי פֶּסַח אַף פַּעַם לֹא נִגְמָר אֶלָּא זֶה נִמְשָׁךְ עַל כָּל הַשָּׁנָה, וְהָעִנְיָן הוּא כִּי הָרֵגַע שֶׁאָדָם זָכָה לֶאֱכֹל מַצָּה שִׁבְעַת יָמִים שֶׁזֶּה מַאֲכָל שֶׁל רְפוּאָה, מַאֲכָל שֶׁהֶחְדִּיר בּוֹ אֱמוּנָה, יֵשׁ לוֹ כֹּחַ לְהַחְזִיק מַעֲמָד כָּל הַשָּׁנָה, וְלָכֵן הַהֶאָרָה שֶׁל חַג הַפֶּסַח נִמְשָׁךְ לְהָאָדָם עַל כָּל הַשָּׁנָה.

(אשר בנחל יום שֵׁנִי לְסֵדֶר קְדֹשִׁים כ״ג נִיסָן ה׳תשס״ח)

***

בְּעִנְיַן פֶּסַח תַּאֲמִין לִי שֶׁאִם נְדַקְדֵּק טוֹב וְאִם נַשְׂכִּיל טוֹב אֵין הֶפְרֵשׁ בֵּין אַשְׁכְּנַזִּים לַסְּפָרַדִּים זֶה הַכֹּל רַק דִּמְיוֹן אֶחָד רַק הַנֻּסָּח זֶה אַחֵר וְנֻסָּח לֹא צְרִיכִים לְהַחְלִיף עַכְשָׁו בְּעִנְיַן הָאֱכֹל הֵן אֱמֶת שֶׁהַסְּפָרַדִּים הִתִּירוּ קִטְנִיּוֹת וּבִשְׁנוֹת בַּצָּרַת גַּם הָאַשְׁכְּנַזִּים הִתִּירוּ קִטְנִיּוֹת אֲבָל אֵצֶל הָאַשְׁכְּנַזִּים מַחְמִירִים לֹא לֶאֱכֹל קִטְנִיּוֹת וּבֹא וְנִתְחַשְּׁבֵן אִם אָדָם הָיָה אוֹכֵל שָׁלֹשׁ פְּעָמִים בְּיוֹם אֹרֶז וּבָא חַג הַפֶּסַח וְהוּא לֹא יָכוֹל בְּלִי אֹרֶז אָז הָיִיתִי מֵבִין זֶה שִׁמְחַת הֶחָג שֶׁצָּרִיךְ לֶאֱכֹל אֹרֶז אֲבָל כַּמָּה שָׁבוּעוֹת וַאֲפִלּוּ חֳדָשִׁים עוֹבְרִים שֶׁלֹּא אוֹכְלִים אֹרֶז וּפִתְאוֹם דַּיְקָא בְּפֶסַח צְרִיכִים לֶאֱכֹל אֹרֶז מַה יִּהְיֶה אִם שָׁבוּעַ אֶחָד יִנָּזְרוּ מֵהַמַּאֲכָל הַזֶּה? לֹא יָמוּתוּ מֵרָעָב יֵשׁ הַיּוֹם מַה לֶּאֱכֹל וְכֵן עוֹד כַּמָּה דְּבָרִים וְלָכֵן אֵין הֶפְרֵשׁ אֶצְלֵנוּ בֵּין אַשְׁכְּנַזִּים לְסְפָרַדִּים בְּפֶסַח מַה שֶּׁיְכוֹלִים לְהַחְמִיר מִנְהַג אֲבוֹתֵינוּ בְּיָדֵינוּ לְהַחְמִיר, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יַעֲזֹר שֶׁנִּשְׁמַע וְנִתְבַּשֵּׂר בְּשׂוֹרוֹת מְשַׂמְּחוֹת תָּמִיד.

(אשר בנחל יום רִאשׁוֹן לְסֵדֶר צַו ו׳ נִיסָן ה׳תשס״ז)

***

הַיּוֹם זֶה גּוֹעֵל נֶפֶשׁ מַה שֶּׁמּוֹכְרִים פִּיצָה לִכְבוֹד פֶּסַח בְּוַדַּאי זֶה עִם הֶכְשֵׁר לְפֶסַח אֲבָל מָה יַגִּידוּ הַיְלָדִים הַיְלָדִים כְּבָר לֹא יוֹדְעִים שֶׁזֶּה מִקֶּמַח תַּפּוּחֵי אֲדָמָה עוּגָה לִכְבוֹד פֶּסַח הַיְלָדִים לֹא יוֹדְעִים שֶׁזֶּה מִקֶּמַח מַצָּה אֲבָל אֲנַחְנוּ

אוֹכְלִים עוּגָה בְּפֶסַח אֲנַחְנוּ אוֹכְלִים פִּיצָה בְּפֶסַח מַה יִּהְיֶה עִם הַדּוֹר הַבָּא שֶׁלָּנוּ אֵיפֹה הָרַבָּנִים הֵם נוֹתְנִים עַל זֶה הֶכְשֵׁר בְּוַדַּאי אֲנִי לֹא חוֹשֵׁד שֶׁזֶּה חָמֵץ אֲבָל לֹא מְדַבְּרִים מֵחָמֵץ מְדַבְּרִים מִמַּרְאִית עֵינַיִם הַיְלָדִים מִסְתַּכְּלִים אֶצְלֵנוּ אוֹכְלִים פִּיצָה בְּפֶסַח אָז לָמָּה שֶׁלֹּא יֵלְכוּ אַחַר כָּךְ לֶאֱכֹל רַחֲמָנָא לִצְלָן חָמֵץ.

וְלָכֵן בְּפֶסַח מַחְמִירִים מַה שֶּׁיּוֹתֵר וְלָכֵן אֲנִי מְאֹד מְבַקֵּשׁ אֶתְכֶן שָׁבוּעַ אֶחָד אַתֶּן לֹא צְרִיכִים לֶאֱכֹל קִטְנִיּוֹת זֶה לֹא נוֹרָא זֶה לֹא יַהֲרֹג אֶתְכֶן זֶה לֹא יִנְשֹׁךְ אֶתְכֶן אַתֶּן לֹא תָּמוּתוּ מֵרָעָב אִם אַתֶּן לֹא תֹּאכְלוּ כָּל הַפֶּסַח אֵרֹז יֵשׁ מַסְפִּיק מָה לֶאֱכֹל בְּפֶסַח בָּרוּךְ הַשֵּׁם בֵּיצִים תַּפּוּחֵי אֲדָמָה בָּשָׂר סָלָטִים צְרִיכִים לִשְׁטֹף טוֹב טוֹב אֶת הַיְרָקוֹת אֶצְלֵנוּ לֹא אוֹכְלִים אֶת זֶה אֲבָל מָה לֹא יְכוֹלִים לְהַחְמִיר יוֹתֵר מִדַּי אֲבָל פִּיצָה אוֹ עוּגָה מַה זֶּה צָרִיךְ לִהְיוֹת?! יְלָדִים לֹא יוֹדְעִים מַה זֶּה הַהֶפְרֵשׁ בֵּין חָמֵץ לְמַצָּה שֶׁל פֶּסַח.

וְלָכֵן בִּדְבָרִים כְּאֵלֶּה אֲנַחְנוּ צְרִיכִים לְהַחְמִיר וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יַעֲזֹר שֶׁיִּהְיֶה לָנוּ פֶּסַח כָּשֵׁר וְשָׂמֵחַ אַף שֶׁשָּׁבוּעַ הַבָּא בְּיוֹם רִאשׁוֹן יִהְיֶה לֵיל בְּדִיקַת חָמֵץ אֲנִי לֹא יוֹדֵעַ אִם יֵצֵא לִי עוֹד לְדַבֵּר אִתְּכֶן אֲבָל זֶה אַתֶּן צְרִיכִים רַק לְהַגִּיד לִי כִּי בְּיוֹם רִאשׁוֹן הַבָּא בְּלֵיל בְּדִיקַת חָמֵץ אֲנַחְנוּ צְרִיכִים מְאֹד מְאֹד לִשְׁמֹר עַל שַׁבָּת לֶאֱכֹל בְּפִנָּה כְּדֵי שֶׁהַיְלָדִים לֹא יִסְחֲבוּ אֶת הֶחָמֵץ בְּכָל הַחֲדָרִים שֶׁנִּקּוּ וְאִם יְכוֹלִים לֶאֱכֹל בַּחוּץ אִם הַמֶּזֶג אֲוִיר טוֹב מַה טּוֹב וּמַה נָּעִים כָּכָה יִהְיוּ בְּטוּחִים שֶׁלֹּא יִתְלַכְלֵךְ הַבַּיִת עִם חָמֵץ.

(אשר בנחל יום רִאשׁוֹן לְסֵדֶר צַו ו׳ נִיסָן ה׳תשס״ז)

***

תתכה) אמר שמחג הפסח עד חג השבועות יש מנהג אצל צדיקים לאכול בכל שבת מצה, אבל רק בשבת. ויש בזה טעם נכון וסוד.

בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יוֹם שְׁלִישִׁי י״ג נִיסָן ה׳תשס״ו

שָׁלוֹם וּבְרָכָה וְכָל טוּב סֶלָה יַגִּיעוּ וְיִרְדְּפוּ אֶל כְּלָלִיוּת אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ

הַיְקָרִים ״חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב״ הַגָּרִים בְּיַבְנְאֵל ״עִיר בְּרֶסְלֶב״ הֲוָיָ״ה עֲלֵיהֶם יַשְׁרֶה שְׁכִינָתוֹ תָּמִיד.

בָּאתִי לְהַבְהִיר כַּמָּה נְקֻדּוֹת חֲשׁוּבוֹת לְאַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ הַיְקָרִים בְּמַה שֶׁדִּבַּרְתִּי בְּעִנְיַן חֲמִרוֹת בַּפֶּסַח, יָדוּעַ שֶׁרַבֵּנוּ זַ״ל לֹא הֶחֱזִיק מֵחֲמִרוֹת יְתֵרוֹת, כִּי אֵין לַדָּבָר סוֹף כַּמּוּבָא בִּדְבָרָיו הַקְּדוֹשִׁים (שִׂיחוֹת הָרַ״ן סִימָן רל״ה) שֶׁגַּם בְּעִנְיְנֵי פֶּסַח הִקְפִּיד לֹא לְדַקְדֵּק יוֹתֵר מִדַּי, וְלֹא לְהִכָּנֵס בְּמָרָה שְׁחרוֹת, שֶׁאֵינָן נִצְרָכוֹת, עִם כָּל זֹאת יֵשׁ דְּבָרִים שֶׁהֵם מִצַּד הַהֲלָכָה.

א. הַיּוֹם יֵשׁ כָּל מִינֵי מְקִלִּים בִּדְבָרִים שֶׁאֲבוֹתֵינוּ וַאֲבוֹת אֲבוֹתֵינוּ אָסְרוּ, וַאֲפִלּוּ שֶׁיִּהְיֶה עַל זֶה הֶכְשֵׁר טוֹב, אֲבָל יֵשׁ עִנְיָן שֶׁל מַרְאִית עַיִן, כְּגוֹן שֶׁמּוֹכְרִים פִּיצָה שֶׁל פֶּסַח, וְאַף שֶׁאֲנִי בָּטוּחַ שֶׁזֶּה נַעֲשָׂה וְנֶאֱפֶה עִם קֶמַח מַצָּה, עִם כָּל זֹאת לֹא אוֹכְלִים אֶת זֶה בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן, כִּי יָבוֹא שָׁנָה וְהַיְלָדִים יִגְדְּלוּ וְיֹאכְלוּ פִּיצָה חָמֵץ רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, וְיִשְׁבְּעוּ בִּשְׁבוּעָה שֶׁהֵם רָאוּ שֶׁהָאַבָּא אוֹ הָאִמָּא אָכְלוּ פִּיצָה בְּפֶסַח, וְיִהְיוּ צוֹדְקִים כִּי לֹא יַבְחִינוּ אֲשֶׁר זֶה שֶׁל פֶּסַח וְזֶה שֶׁל חָמֵץ גָּמוּר, וּמִזֶּה נִלְמַד עַל כָּל הַדְּבָרִים שֶׁמּוֹכְרִים הַיּוֹם לִכְבוֹד פֶּסַח, אֲפִלּוּ שֶׁיֵּשׁ עַל זֶה הֶכְשֵׁר טוֹב, כְּגוֹן כָּל מִינֵי מַמְתַּקִים כְּמוֹ בִּיסְלִי וּמַסְטִיק וְכוּ׳ וְכוּ׳ אַף שֶׁיֵּשׁ עַל זֶה הֶכְשֵׁר טוֹב, עִם כָּל זֹאת יָבוֹא הַיּוֹם שֶׁהַיְלָדִים לֹא יַבְחִינוּ, וְשָׁנָה מִן הַשָּׁנִים יִכָּנְסוּ בַּחֲנוּת שֶׁמּוֹכְרִים חָמֵץ גָּמוּר רַחֲמָנָא לִיצְלָן וְיִקְנוּ אֶת זֶה, כִּי הֲרֵי רָאוּ שֶׁהַהוֹרִים קָנוּ אֶת זֶה בְּפֶסַח, וְלֹא יַבְחִינוּ שֶׁזֶּה כָּשֵׁר לְפֶסַח וְזֶה חָמֵץ גָּמוּר שֶׁהוּא אִסּוּר חָמוּר בִּכְרֵתוֹת רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן.

ב. מַצָּה רַכָּה הוּא חָמֵץ גָּמוּר, וַאֲפִלּוּ שֶׁיֵּשׁ עַל זֶה הַהֶכְשֵׁר הֲכִי טוֹב, זֶה פְּתוּחַ, רַחֲמָנָא לִיצְלָן.

ג. בְּעִנְיַן שְׁרוּיָה וְכוּ׳ אֲלוּ שֶׁמַּקְפִּידִים מְאֹד מְאֹד עַל זֶה, עֲלֵיהֶם לָדַעַת שֶׁזֶּה סוֹבֵב הָעִקָּר לֹא לְהַכְנִיס אֶת הַמַּצָּה בְּמָרָק וְכוּ׳ אוֹ בְּחָלָב וְכוּ׳ אוֹ בְּמַיִם וְכוּ׳ אֲבָל לִמְרֹחַ עַל הַמַּצָּה חֲמְאָה אוֹ שׁוֹקוֹלָד אוֹ אָבוֹקָדוֹ וְכוּ׳ וְכוּ׳ זֶה אֶפְשָׁר, וְאֵין בָּזֶה חֲשָׁשׁ, וְאֵין כֹּחַ לְאָסְרָם, אַף שֶׁאֲצָלֵנוּ מַקְפִּידִים גַּם עַל זֶה, עִם כָּל זֹאת יְכוֹלִים לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בָּזֶה.

ד. הַיּוֹם מַצּוֹת מְכוֹנָה רַק אֲלוּ שֶׁיֵּשׁ לָהֶם הֶכְשֵׁר מִבֵּית דִּין יִרְאֵי הַשֵּׁם, וְהֵם מַצּוֹת שְׁמוּרָה, מִשְׁתַּמְּשִׁים בָּזֶה, וְאֵין כֹּחַ לְאָסְרָם.

ה. יְרָקוֹת שֶׁלֹּא צְרִיכִים לִקְלֹף אוֹתָם זֶה לֹא אוֹכְלִים בְּפֶסַח, כִּי סוֹף כָּל סוֹף לֹא יוֹדְעִים אִם אֶחָד לֹא נָגַע בָּהֶם עִם חָמֵץ.

ו. אֲלוּ שֶׁלֹּא יְכוֹלִים לִשְׁתּוֹת יַיִן לְאַרְבַּע כּוֹסוֹת, יְכוֹלִים לָצֵאת יְדֵי חוֹבָתָם עִם מִיץ עֲנָבִים, כַּמּוּבָן שֶׁצָּרִיךְ לִהְיוֹת עַל זֶה הֶכְשֵׁר טוֹב מִבֵּית דִּין יִרְאֵי הַשֵּׁם.

ז. אֵצֶל עֵדוֹת הַמִּזְרָח הֵם נוֹהֲגִים לֶאֱכֹל קִטְנִיּוֹת, צְרִיכִים לָדַעַת וּלְהַבְחִין מַה כֵּן וּמַה לֹא, כְּגוֹן אֹרֶז וְכוּ׳ לְדַעְתִּי שָׁבוּעַ אֶחָד יְכוֹלִים לַעֲצֹר אֶת עַצְמוֹ לֹא לֶאֱכֹל אֹרֶז וְכַדּוֹמֶה, כִּי יָכוֹל לַעֲבֹר לְאָדָם חֹדֶשׁ וְלֹא אָכַל אֹרֶז, וּפִתְאוֹם רַק בְּפֶסַח מִתְאַוֶּה לֶאֱכֹל אֹרֶז וְכַדּוֹמֶה, רוֹאִים שֶׁזֶּה מַעֲשֶׂה בַּעַל דָּבָר, מַה פִּתְאֹם שֶׁדַּיְקָא בְּפֶסַח מִתְאַוֶּה לֶאֱכֹל דְּבָרִים שֶׁיָּכוֹל לַעֲבֹר כַּמָּה שָׁבוּעוֹת שֶׁאֵינוֹ אוֹכְלָם? וְזֶה שַׂיָּךְ לְכָל מִינֵי קִטְנִיּוֹת, וְלָכֵן יֵשׁ לְהַקְפִּיד שָׁבוּעַ זוֹ שֶׁל פֶּסַח לֹא לֶאֱכֹל אֶת זֶה, וְיֵשׁ דְּבָרִים שֶׁכֵּן מִשְׁתַּמְּשִׁים בָּהֶם, כְּגוֹן שֶׁמֶן שֶׁל קִטְנִיּוֹת, וְכַדּוֹמֶה, שֶׁזֶּה גְּזֵרָה שֶׁאֵין הַצִּבּוּר יְכוֹלִים לַעֲמֹד בָּזֶה, וְלָכֵן כֵּן מִשְׁתַּמְּשִׁים עִם זֶה.

מִכָּל זֶה תָּבִינוּ דָּבָר מִתּוֹךְ דָּבָר שֶׁכָּל עִנְיַן חַג הַפֶּסַח הוּא עִנְיָן שֶׁל חִנּוּךְ שֶׁמְּחַנְּכִים אֶת הַיְלָדִים, וַאֲנַחְנוּ רוֹצִים שֶׁהַיְלָדִים שֶׁלָּנוּ יִהְיוּ פִּי אֶלֶף יוֹתֵר מֵאִתָּנוּ, וְלָכֵן עַל הַהוֹרִים לְהַחְמִיר מְאֹד, כִּדֵי שֶׁהַיְלָדִים לֹא יָקֵלּוּ מְאֹד, אַל

תִּשְׁכְּחוּ כָּרֵגַע שֶׁרב אֵלּוּ שֶׁזָּכוּ לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה וְנִכְנְסוּ בְּעֹל הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה וְקִיּוּם תּוֹרָה וּמִצְוֹות, לֹא גָּדְלוּ בְּבֵית שֶׁיֵּשׁ בּוֹ מָסֹרֶת, אֶלָּא בָּאִים מִבֵּית שֶׁאָכְלוּ שָׁם חָמֵץ בְּפֶסַח רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, טְרֵפוֹת וּנְבֵלוֹת, בְּשַׂר הַחֲזִיר וְכוּ׳ חִלּוּל שַׁבָּת וְכוּ׳ וְאִסּוּרֵי כְּרֵתוֹת וְכוּ׳ וְלָכֵן עַכְשָׁו שֶׁחָזְרוּ בִּתְשׁוּבָה לָמָּה שֶׁלֹּא יַחְזְרוּ עַד הַסּוֹף לְהִתְנַהֵג כְּפִי שֶׁהִתְנַהֲגוּ אֲבוֹתֵינוּ וַאֲבוֹת אֲבוֹתֵינוּ מִדּוֹר דּוֹר? וְלָכֵן אֲנִי מְאֹד מְבַקֵּשׁ אֶתְכֶם אַל תִּהְיוּ מְקִלִּים בִּדְבָרִים אֵלּוּ, כִּי הֵם לֹא חֲמֻרוֹת שֶׁעֲלֵיהֶם הִתְכַּוֵּן רַבֵּנוּ זַ״ל אֶלָּא הֲלָכוֹת פְּשׁוּטוֹת שֶׁאֶצְלֵנוּ אֲפִלּוּ יְלָדִים קְטַנִּים יוֹדְעִים לְהִזָּהֵר בְּכָל זֶה, וְלָכֵן אֲנִי מְאֹד מְבַקֵּשׁ אֶתְכֶם תִּרְאוּ לְצַיֵּת אוֹתִי וְאָז לֹא תִּתְחָרְטוּ לֹא בָּעוֹלָם הַזֶּה וְלֹא בָּעוֹלָם הַבָּא.

בְּחֹל הַמּוֹעֵד נוֹהֲגִים כָּל הַמִּשְׁפָּחוֹת לִנְסֹעַ לְטַיֵּל, וְלָכֵן תִּרְאוּ מְאֹד מְאֹד לִשְׁמֹר לֹא לָלֶכֶת בִּמְקוֹמוֹת שֶׁיֵּשׁ שָׁמָּה פְּרִיצוּת וְכוּ׳ שִׁקּוּץ וְתִעוּב וְכוּ׳ כְּגוֹן עַל הַיָּם, אוֹ בַּכִּנֶּרֶת וְכוּ׳ כִּי בְּקַלּוּת יְכוֹלִים לִשְׁרֹף אֶת הַנְּשָׁמָה, שֶׁאֵין עַל זֶה אַחַר כָּךְ כְּבָר תַּקָּנָה, מַדּוּעַ לֹא תַּקְפִּידוּ עַל דְּבָרִים אֵלּוּ, הֲרֵי אַתֶּם בָּאִים מֵרֶקַע כָּזֶה וְכוּ׳ וְלָכֵן לָמָּה אַתֶּם צְרִיכִים לְהַמְשִׁיךְ חֲזָרָה אֶת הַיְלָדִים שֶׁלָּכֶם לְרֶקַע זוֹ?

הָעוֹלֶה עַל הַכֹּל תִּזְכְּרוּ שֶׁחַג הַפֶּסַח הוּא חַג הַגְּאֻלָּה, שֶׁאָז אֲנַחְנוּ יוֹצְאִים מִמִּצְרַיִם שֶׁהִיא גָּלוּת הַנֶּפֶשׁ, וְלָכֵן בּוֹאוּ כֻּלָּנוּ נַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וְנָכִין אֶת עַצְמֵנוּ לְהַגְּאֻלָּה הַשְּׁלֵמָה, בְּהִתְגַּלּוּת מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ שֶׁבֹּא יָבוֹא וְלֹא יְאַחֵר.

שָׁעָה, וְעַל־כֵּן צְרִיכִין לָשִׂים לֵב לְכָל מַה שֶּׁעוֹשִׂים הַלַּיְלָה הַזֶּה, וּלְכַוֵּון בַּאֲמִירַת הַהַגָּדָה שֶׁנַּעֲשָׂה מִזֶּה תִּקּוּנִים עֶלְיוֹנִים בְּכָל הָעוֹלָמוֹת, כִּי עַכְשָׁו הַשָּׁעָה שֶׁל הָאָדָם שֶׁיָּכוֹל לִפְעֹל אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ מַה שֶּׁרוֹצֶה בְּעֵת הֲכָנַת הַקְּעָרָה.

"סֵדֶר הַקְּעָרָה": "זְרוֹעַ" מִיָּמִין — שֶׁהוּא "חֶסֶד", וְיֵשׁ לוֹמַר — לָמָּה זְרוֹעַ מְרַמֵּז לְחֶסֶד? כִּי כְּשֶׁהוֹלֵךְ לָאָדָם בְּטוֹב וּבְחֶסֶד, הוּא פּוֹרֵחַ כְּמוֹ צְפּוֹר דְּרוֹר וְיֵשׁ לוֹ כְּנָפַיִם. "בֵּיצָה" מִשְּׂמֹאל — שֶׁהוּא "גְּבוּרָה", וְיֵשׁ לוֹמַר לָמָּה בֵּיצָה מְרַמֶּזֶת לִגְבוּרָה? אֶלָּא בֵּיצָה הוּא מַאֲכָל שֶׁל אֲבֵלִים, לֹא עָלֵינוּ, שֶׁהוּא תַּכְלִית הַגְּבוּרָה. "מָרוֹר" בָּאֶמְצַע — שֶׁהוּא "תִּפְאֶרֶת", וְיֵשׁ לוֹמַר לָמָּה מָרוֹר מְרַמֵּז לְתִפְאֶרֶת? אֶלָּא כְּשֶׁעוֹבֵר עַל הָאָדָם כָּל מִינֵי מְרִירוּת שֶׁבָּעוֹלָם, וְהוּא מַחֲזִיק מַעֲמָד, וְאֵינוֹ נִשְׁבָּר כְּלָל, זֶה עִקַּר תִּפְאַרְתּוֹ שֶׁל הָאָדָם. "חֲרֹסֶת כַּרְפַּס" — הֵם כְּנֶגֶד "נֶצַח וְהוֹד", שֶׁהֵם שְׁנֵי שׁוֹקַיִם, וְיֵשׁ לוֹמַר — לָמָּה חֲרֹסֶת וְכַרְפַּס מְרַמְּזִים לְנֶצַח וְהוֹד, שֶׁהֵם שְׁתֵּי הָרַגְלַיִם? אֶלָּא מוּבָא בַּפּוֹסְקִים: כַּרְפַּ"ס הוּא ס' פָּרָ"ךְ, שִׁשִּׁים רִבּוֹא נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל עָבְדוּ בַּעֲבוֹדַת הַפָּרֶךְ, בְּחֹמֶר וּבִלְבֵנִים, וַחֲרֹסֶת מְרַמֶּזֶת עַל טִיט, וְהוּא עַל דֶּרֶךְ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִדְרָשׁ תַּנְחוּמָא, פָּרָשַׁת נִצָּבִים), שֶׁהַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִין שֶׁעוֹבְרִים עַל עַם יִשְׂרָאֵל, וְהֵם מְקַבְּלִין אֶת זֶה בְּאַהֲבָה, הֵן הֵן הַמַּצִּיבִין אוֹתָם, וּבָזֶה נִבְדָּלִין עַם יִשְׂרָאֵל מִכָּל אֻמּוֹת הָעוֹלָם, שֶׁעַל אַף כָּל הַגְּזֵרוֹת וְהַשְׁמָדוֹת שֶׁעוֹבְרִים עֲלֵיהֶם, עֲדַיִן הֵם חֲזָקִים בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, הֵן הֵן הָרַגְלַיִן שֶׁעוֹמְדִים עֲלֵיהֶם. "חַסָּה" הִיא כְּנֶגֶד "יְסוֹד", וְיֵשׁ לוֹמַר לָמָּה חַסָּה מְרַמֶּזֶת עַל יְסוֹד? אֶלָּא כְּשֶׁאָדָם זוֹכֶה לִשְׁמִירַת הַיְסוֹד, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא חַס עָלָיו, וְנִקְרָא צַדִּיק.

וסיפר לי רב אחד סיפור נורא ונפלא מאד. כידוע שילדים נוהגים ׳לגנוב׳ את האפיקומן בליל פסח, כי רוצים שישארו ערים כל ליל הסדר, אשר כולו בעבור הילדים, שישאלו ״מה נשתנה הלילה הזה״ וכו׳, ואנו נענה להם: ״עבדים הינו״ וכו׳. ולכן נוהגים ליתן להם את חווית אפיקומן. והנה באיזו משפחה רבו הילדים ביניהם — מי יגנוב את האפיקומן, זה אומר אני זקוק למשחק זה, ואני זקוק לזה, אני רוצה לגנוב וכו׳, הקטן מביניהם היה חכם, ובין כך כשרבו הלך וגנב את האפיקומן והעלימו. והנה הגיע זמן אכילת אפיקומן, ואין יודעים מי גנבו, ושאל האב את ילדיו, ואף אחד לא ידע. אז קם הקטן ואמר: אני גנבתיו, ולא אשיבנו עד שתבטיחו לתן לי בקשתי. ונאות האב. ואמר הבן: לא אשיב לך את האפיקומן עד שתברכני שאהיה תלמיד חכם גדול. הילדים התבוננו זה על זה בפליאה, זה אחינו מבקש?! וכן ההורים נשתוממו, כי האב היה יהודי פשוט — פחח, ואמר לו האב: לך לצדיק שיברך אותך, ומה אתה רוצה ממני? והתעקש הבן, ולבסוף הניח האב שתי ידיו על בנו וברכו שיהיה צדיק גדול. והיום הבן הוא ראש ישיבה גדול עם המון תלמידים.

מה למדים מהספור הזה? ילד חונך כך, לידע שזה האבא שלי, אף שהוא יהודי פשוט — פחח במקצועו, אך עלי לכבדו במצות כיבוד הורים, שהיא חמורה שבחמורות (דברים רבה, פרשה ב׳, סימן ו), ויש לו כח לברכני. זה נקרא חינוך, שמחנכים את הילדים לדרך ארץ ולכבוד כלפי הוריהם, אזי יודעים להעריך מעלתם, וברכתם חשובה וגדולה, ונתקימת.

(אשר בנחל חלק קג, כג תתפא)

בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, יוֹם שִׁשִּׁי עֶרֶב־שַׁבַּת־קֹדֶשׁ לְסֵדֶר צַו (שַׁבָּת הַגָּדוֹל), י״א נִיסָן ה׳תש״ע.

שָׁלוֹם וּבְרָכָה אֶל הַיָּקָר לִי מְאֹד ... נֵרוֹ יָאִיר.

אַף שֶׁבְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת עוֹשִׂים הַגְעָלָה וְכוּ׳, עִם כָּל זֹאת אִיעָצְךָ וְיִהְיוּ אֱלֹקִים עִמָּךְ, יוֹתֵר כְּדַאי לִקְנוֹת כַּמָּה סִירִים אֲפִלּוּ זוֹלִים אֲבָל הָעִקָּר שֶׁיִּהְיוּ חֲדָשִׁים לִכְבוֹד חַג הַפֶּסַח, כִּי כָּךְ מִנְהַג כְּלַל יִשְׂרָאֵל, שֶׁיֵּשׁ כֵּלִים חֲדָשִׁים לִכְבוֹד פֶּסַח, וְאֶת זֶה מְאַחְסְנִים מִשָּׁנָה לְשָׁנָה, וּבְפָרָט מַחֲבָתוֹת שֶׁזֶּה כְּלִי רִאשׁוֹן, וְזֶה בְּדִיעֲבֵד שֶׁבְּדִיעֲבֵד לְהַכְשִׁיר. וְלָכֵן לָמָּה צְרִיכִים לְהָכָנֵס בִּסְפֵק סְפֵיקָא?! לָכֵן אַשְׁרֵי מִי שֶׁקּוֹנֶה לְעַצְמוֹ כַּמָּה כֵּלִים חֲדָשִׁים עַל חַג הַפֶּסַח.

הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יַעֲזֹר, שֶׁאֶזְכֶּה לְהַחֲזִיק אֶת הַחֶסֶד בֵּין אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ, שֶׁלְּכֻלָּם יִהְיֶה שֶׁפַע.

הַמְאַחֵל לְךָ שַׁבָּת שָׁלוֹם וְחַג כָּשֵׁר וְשָׂמֵחַ...

ואנו רואים אשר במצרים בתוקף הזוהמא והניאוף והכשפים והכפירות והאפיקורסות, לא היה יכול לבוא שם – לא מלאך ולא שרף ולא שליח וכו' וכו', אלא הקדוש ברוך הוא בעצמו. וכמו כן הם הקונטרסים האלו, המגלים רק את הקדוש ברוך הוא בלי שום לבושים וכו' וכו', רק מדברים תיכף ומיד ממנו יתברך, ורק על ידי זה תבוא הגאולה. כי עם ישראל נפלו כבר למצב שפל כזה אשר אי אפשר להוציאם ולעוררם, כי אם על ידי גילוי אלקות בתמימות ובפשיטות, לגלות להם אשר אין – רק הקדוש ברוך הוא ורק אליו צריכים לברוח.

(אשר בנחל עב, מכתב טו תלב)

שָׁלוֹם וּבְרָכָה אֶל כְּלָלִיוּת אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ ״חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב״ הַגָּרִים ״בְּיַבְנְאֵל עִיר בְּרֶסְלֶב״ הֲוָיָ״ה עֲלֵיהֶם יַשְׁרֶה שְׁכִינָתוֹ תָּמִיד

בָּאתִי לְבַקֵּשׁ אֶתְכֶם שֶׁתִּתְקַבְּצוּ יַחַד בִּסְעוּדַת הַבַּעַל שֵׁם טוֹב הַקָּדוֹשׁ זי״ע, שֶׁנִּקְרָא גַּם סְעוּדַת מָשִׁיחַ, וּבְיַחַד וּבְצַוְותָא לִשְׁמֹחַ, וּלְסַפֵּר אֶת הַסִּפּוּר שֶׁל הַצָּלַת הַבַּעַל שֵׁם טוֹב הַקָּדוֹשׁ זי״ע, וְכֵן שֶׁיְּשַׁמֵּשׁ סְעוּדַת הוֹדָיָה לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁהֶחְזִיר לִי אֶת הַחַיִּים, אַחַר אַרְבַּע הַתְקָפוֹת לֵב וְנִתּוּחַ לֵב פָּתוּחַ וְכוּ׳, וְזֶה מַמָּשׁ נֵס וָפֶלֶא גָּדוֹל מְאֹד אֵיךְ שֶׁהֶחְזִיר לִי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת נִשְׁמָתִי.

***

מִנְהַג אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ לְהִתְקַבֵּץ יַחַד בְּשְׁבִיעִי וְאַחֲרוֹן שֶׁל פֶּסַח וְלַעֲשׂוֹת סְעוּדָה עִם מַצּוֹת וְיַיִן, וְזֶה נִקְרָא סְעוּדַת הַבַּעַל שֵׁם טוֹב הַקָּדוֹשׁ, סְעוּדַת הַמָּשִׁיחַ, וּמְסַפְּרִים אָז אֶת הַסִּפּוּר שֶׁל הַנֵּס שֶׁקָּרָה לוֹ אָז, וְלָכֵן רָאוּי וְנָכוֹן שֶׁכְּלַל אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ יִתְקַבְּצוּ יַחַד.

(אשר בנחל יוֹם רִאשׁוֹן עֶרֶב חַג שְׁבִיעִי וְאַחֲרוֹן שֶׁל פֶּסַח כ׳ נִיסָן ה׳תשע״א)

ביאורים על ימי פסח וההגדה כפי ההקדמות שזכינו לקבל מכ״ק אדמו״ר מוהרא״ש זי״ע

מה שכל ישראל טורחין ומתיגעין הרבה קודם הפסח בשביל הנקיונות ונוהגין לומר שהוא זכר למה שעבדו ישראל בפרך.

יש לומר שהוא על פי דברי רבנו ז״ל (לקו״מ ח״א סי׳ קפ״ה) שעל ידי ההשתוקקות והרצון לנסוע להצדיק, נעשה רושם הכלי, כמו אומן כשרוצה לעשות כלי צריך לצייר ולחקוק מתחילה רושם וציור הכלי, ואחר כך עושה הכלי. כן בזה הרצון לנסוע נעשה הציור ורושם הכלי, ואחר כך כשבא אליו נעשה הכלי וכו׳.

זה המאמר שמעתי בשמו, שהוא שייך על פסוק (תהלים פ״ד): ״ילכו מחיל אל חיל יראה אל אלקים בציון״, ואיני יודע הפירוש, אך כפי הנראה, יש שייכות לסוף המקרא לענין מאמר הנ״ל עיין שם מה שכתוב בסופו, שעל ידי ההשתוקקות לנסוע להצדיק נעשה ציור ורושם הכלי וכו׳, וזהו בחינת ״יראה אל אלקים בציון״. ׳ציון׳ זה בחינת ציון ורושם הכלי, שנעשה על ידי ההשתוקקות וכו׳ כנ״ל, שעל ידי זה זוכין אחר כך להתקרב להשם יתברך בחינת ״יראה אל אלקים בציון״, הינו על ידי ציון ורושם הכלי, שנעשה על ידי השתוקקותו הגדולה בתחילה.

ואמר רבנו, זכרונו לברכה, שכל מי שיש לו יגיעות וטרחות יותר בתחילת ההתקרבות להשם יתברך, דהינו שיש לו מניעות רבות וגדולות, כגון מאביו ואשתו וחותנו או משאר בני אדם שמונעים ומעכבים אותו מאד ומניעות מחמת ממון ושארי מניעות ועכובים ובלבולים, שמשתטחים לפניו ומונעים אותו מאד, והוא צריך להתייגע ולטרוח מאד לשברם, כל אלו היגיעות והטרחות שיש לו בתחילת ההתקרבות, הם טובה גדולה להאדם, כי על ידי

זה זוכה אחר כך לקבל הרבה קדושה וטהרה, כי על ידי היגיעות שבתחילה נעשה הכלי וכל מה שיש לו יותר יגיעות וטרחות וכו׳ יש לו כלי גדול ביותר לקבל אחר כך בתוכו שפע קדשה וטהרה להתקרב להשם יתברך, וזה בחינת ״יראה אל אלקים בציון״ כנ״ל, עיי״ש.

ומעתה מובן מאד מפני מה טורחין ומתיגעין הרבה קודם הפסח. כי כל היהדות תלויה בפסח אשר בו יצאנו ממצרים וכל המצות הן זכר ליציאת מצרים. ועל כן כל בן נכר לא יאכל בו ועל הפסח והמילה חייבין כרת הגם שהן מצוות עשה.

על כן קודם שנכנסים לקדושה גדולה כזאת שכל היהדות תלויה בה, ההכרח להתייגע הרבה ובזה נעשה כלי גדול לקבל בו שפע קדושה וטהרה מפסח, והבן למעשה.

***

טעם מפני מה נקרא ׳שבת הגדול׳.

כי על משה רבנו נאמר ״גם האיש משה גדול מאד בארץ מצרים בעיני עבדי פרעה ובעיני העם״. וביותר ראו את גדולתו בשבת שלפני פסח שלא פחד מהם וציוה לקשור את הטלה שהוא האלקים שלהם אל המיטה. כי עיקר הגבורה היא בלב וכמו שאומר רבנו ז״ל (לקו״מ ח״א סי׳ רמ״ט) שעיקר הגבורה בהלב, כי מי שלבו חזק ואינו מתירא משום אדם ומשום דבר, יכול לעשות גבורות נוראות ולכבוש המלחמות על ידי חוזק ותוקף לבו שאינו מתירא ורץ לתוך תוקף המלחמה, וזה בחינת (אבות פרק ד׳): ׳איזהו גיבור הכובש את יצרו׳, וזה בחינת גבורות שמשון שנאמר בו (שופטים י״ג) : ״ותחל רוח ה׳ לפעמו במחנה דן בין צרעה ובין אשתאל״, שבאותן המקומות צלחה עליו רוח ה׳. ולבש גבורה, דהינו שבא לו חוזק ותוקף גבורה בלב, ועל ידי זה עשה גבורות נוראות.

והנה בפעם הראשונה כשמשה רבנו הגיע אל פרעה, בתחילה הלכו איתו גם השבעים זקנים אלא שהתייראו ונשמטו וכמו שפרש״י על הפסוק : ״ואחר

באו משה ואהרן" וגו' - 'אבל הזקנים נשמטו אחד אחד מאחר משה ואהרן עד שנשמטו כולם קודם שהגיעו לפלטין לפי שייראו ללכת'.

כי למשה רבנו היתה גבורת הלב גדולה מאד ולא התיירא מפרעה ועל כן היה יכול לצוות את ישראל לקשור את אלקי מצרים למיטה מבלי לפחד. וכיון שגם המצרים ראו את גבורתו, על כן נקראת השבת הזו שבת 'הגדול' על שמו של משה שנאמר עליו "גם האיש משה 'גדול' מאד בארץ מצרים" וגו' כנ"ל. כי בשבת הזו היה ניכר ביותר שלא התיירא מהמצרים כנ"ל. ועל כן היה גדול מאד בארץ מצרים בעיני עבדי פרעה ובעיני העם, כי הללו התפעלו מאד איך אינו מתיירא מהם, רק עושה את שליחותו כפי שנצטווה מאלקיו.

באופן אחר יש לפרש שבת הגדול. כיון שהיא שבת שלפני פסח ונפתח הלב והפה ומקווים לבשורת הגאולה שבניסן נגאלו ובניסן עתידין להיגאל, על כן מרבים העם לדבר מזה וכן נוהגים לקרוא קטע מן ההגדה בבית הכנסת וכן כולם באים לשמוע את הדרשה מפי הרב. אלא שצריך לשמור מאד על קדושת בית הכנסת ולא להשיח שם בדברים בטלים. וידוע מהאר"י הקדוש זי"ע שגם דברי מוסר לא היה אומר שם פן ימשך מזה לדברים אחרים.

ועל כן קראו לשבת הזו שבת הגדול על שם המובא בשולחן ערוך (או"ח סי' קכ"ד הלכה ז) : 'לא ישיח שיחת חולין בשעה ששליח ציבור חוזר התפלה ואם שח הוא חוטא וגדול עונו מנשוא'. והיא לשון נדירה שיכתוב מרן על מישהו שגדול עונו מנשוא רח"ל. ועל שם זה נקראת שבת ה'גדול' להזהיר שלא לשוחח מה שלא צריך בבית הכנסת שלא יהיה 'גדול' עוונו מנשוא. וכשיזכה לשמור את פיו בבית הכנסת אזי מידה טובה מרובה ויהיה ראוי להיקרא 'גדול' מצד הקדושה כי בודאי גדול וקדוש הוא השומר את פיו בבית האלקים, והבן למעשה.

***

בעניין ארבע כוסות.

היקשה בבני יששכר (מאמרי חודש ניסן מאמר ג׳ שבת הגדול סי׳ י״א) שתיקנו חז״ל נגד ארבע לשונות של גאולה, ארבע כוסות יין. מה טעם לכוסות יין דוקא. הוה להו לתקן ארבע מינים אחרים באכילה או באמירה ובסיפור נגד לשונות הללו, עיי״ש.

ויש לומר על פי דברי רבנו ז״ל (לקו״מ ח״ב סי׳ כ״ו) שצריך להרחיק משכרות, ולדקדק שלא לשתות יותר מיכולתו, כדי שלא יבוא לידי שכרות, כי מעט השתיה לפי הצורך הוא טובה להרחיב דעתו. ודע, כי הדעת מלובש בחסדים, וכששותה במדה כראוי לפי ערכו, אזי נתרחב דעתו ונתרומם מחו, ואזי נגדלין החסדים ביותר על ידי השתיה. כי כשנתרומם הדעת, נתרוממין ונגדלין החסדים, כי הדעת מלובש בחסדים כנ״ל. ועל זה אמרו רבותינו זכרונם לברכה (ערובין ס״ה): ״כל המתפתה ביינו, יש בו מדעת קונו״. ׳מתפתה׳ דיקא, בחינת חסדים, שעל ידי היין נגדלין החסדים. וזהו מתפתה שעל ידי הגדלת החסדים הוא מתפתה ומתפיס, אף על פי שלא היה ראוי להתפתות לפי חסדים סתם, והיה יכול להיות רוגז, אבל על ידי הגדלת החסדים על ידי היין הוא מתפתה כנ״ל. אבל השותה יותר מדאי ומשתכר, אזי אדרבא, מתגברין תוקף הגבורות, ונעשה כעס ורוגז, ולפעמים מתגברין גבורות דסטרא אחרא, ויוכל לבוא לידי רעות וכו׳, חס ושלום וכו׳, עיי״ש.

וכן אומר רבנו ז״ל (לקו״מ ח״א סי׳ קע״ז) כי יש צדיקים אמיתיים שיש להם כח כששותין יין לפעמים למחול עוונות על ידי זה, עיי״ש. והשל״ה הק׳ (שער האותיות אות הקו״ף קדושה סעי׳ ר״א) אחר שדיבר בגנות השתיה להמון עם ואמר ׳אשרי מי שלא היה שיכור מימיו׳, כתב וזו לשונו : ואני מלמד זכות לקדושים אשר בארץ המה הגיבורים אשר מעולם אנשי השם ומשרתיו, ששתו לפעמים הרבה יותר מדאי בסעודות גדולות, בפרט בסעודות מצוה, בודאי היתה כוונתם בזה לשם שמים, כי מתוך משתה היין הוו מבדחי טובה, ומתוך כך אומרים דברי תורה על השולחן הרבה מאוד וכפליים לתושיה. וכההיא דאמרינן בפרק המוציא (שבת עז, ב), ר׳ זירא אשכח לרבי יודא דהוה קאי אפיתחא דבי חמוה, וחזיתיה דהוה בדיחא דעתיה, ואי בעי מיניה כל חללי עלמא הוה אמר ליה כו׳, שמע מינה דמתוך שמחה מגלה החכם רזי התורה. והטעם הוא, כי ברבות השמחה יתחזק הכח

השכלי שיש בנפש, ואז הוא יותר מוכן לגלות תעלומות חכמה. וכההיא דאמרינן [בפרק אחד דיני ממונות] אגברי חמרא אדרדקי כי היכי דלימרי מילתא וכו׳, עד יין ניתן בע׳ אותיות, וסוד ניתן בע׳ אותיות, נכנס יין יצא סוד, עד כאן. רצו בזה שעל ידי משתה היין יצאו דברי תורה הנקראת סוד, שנאמר (תהלים כה, יד), סוד ה׳ ליראיו, ועל כן אמרו ניתן בע׳ אותיות ולא אמרו בגימטריא ע׳ [כי פירש רש״י על מלת ניתן כך חשבונו בגימטריא] רמזו בזה על נתינת התורה שהיא נתנה במספר זה, כי שבעים פנים לתורה, וק״ל, עיי״ש.

ובזה יובן שכנגד כל לשון של גאולה תיקנו כוס יין דיקא, להורות שבלילה הזה המוחין של כולם מתוקנים ולא רק של גדולי הדור. כי בלילה הראשון של פסח מאירין כל המוחין בפעם אחת כמובא בכוונות הספירה (כי אחר כך נעלמים וחוזרים מעט מעט בכל יום ועל כן תיכף אחר פסח סופרים את הימים לעומר וכל יום הוא בחי׳ מח ושכל אחר).

ועל כן שותים יין דיקא להורות שאין חשש, ואדרבה! היין יפקח את דעתו ויזכה לעוד לשון של גאולה. כי עיקר הגאולה על ידי הלשון דיקא, כשזוכה ומדבר אליו יתברך בלשונו כמובא כבר כמה פעמים. ובלילה הזה זוכים לארבע לשונות של גאולה, בחי׳ ארבע אותיות שם ה׳ שהם ארבע מוחין (לקו״מ ח״ב סי׳ ס״ז) שאפשר להשיגם על ידי הלשון דיקא ובזה יהיה נגאל מקטנות דעתו. כי עיקר תיקון הלשון הוא בארבע בחינות דיקא וכמו שאומר רבנו ז״ל (לקו״מ ח״ב סי׳ ב) שיש ריבוע הדיבור, שצריך שהדיבור יהיה מתוקן בארבע בחינות, עיי״ש. ועל כן תיקנו ארבע כוסות כנגד ארבע לשונות, בחי׳ שלמות הלשון בריבוע הדיבור.

[ואמר אדמו״ר מוהרא״ש נרו יאיר שאלו שאינם יכולים לשתות יין לארבע כוסות יכולים לשתות מיץ ענבים].

ועל פי כל זה יובן מפני מה חכמינו הקדושים תפסו לשון ׳ארבעה כוסות׳ (עיין פסחים קח:), והנכון היה לומר ׳ארבע כוסות׳ כי ׳כוס׳ לשון נקבה.

אך כבר מבואר שכל הגאולות שהיו עד עתה היו בבחי׳ נקבה ועל כן אמרו ׳שירה׳, אך לעתיד לבוא יתעורר ״שיר חדש״, ׳שיר׳ דיקא. בחי׳ זכר. כי הגאולות הראשונות היו אחריהן גלויות. אך לעתיד לבוא תהיה גאולה בלא הפסק ואז יתעורר שיר חדש (א).

ורבנו ז״ל אומר (לקו״מ ח״א סי׳ ר״נ) שגם עתה כשה׳ יתברך רוצה לעשות קץ וסוף מאיזה עכו״ם ושיהיו ישראל למעלה, אזי ממשיך עליהם השגחה מקץ וסוף העולם, שאז לא יהיה רק השגחה, וע״י זאת ההשגחה נתעלים ישראל ונעשה קץ וסוף מהעכו״ם שהיה מצירה להם. וזה בחי׳ (יחזקאל ז) קץ בא הקץ, היינו כשהקב״ה רוצה להביא קץ על העכו״ם, אזי ממשיך השגחה מקץ האחרון כנ״ל וכו׳, עיי״ש.

והנה גאולת מצרים, הגם שהיו אחריה עוד גלויות ועל כן על הים אמרו ׳שירה׳, לשון נקבה כמ״ש ״אז ישיר משה ובני ישראל את השירה״. אך היתה גאולה שורשית, בחי׳ קוצו של יו״ד בסוד ״ויקוצו מפני בני ישראל״ (בני יששכר מאמרי חודש ניסן מאמר ד׳ דרוש ג׳) והיה איתם את משה רבנו שהוא יהיה גם הגואל האחרון וכמ״ש ״מה שהיה הוא שיהיה״. על כן נקראת בחי׳ נקבה כנגד הגאולה שתהיה לעתיד. אך כנגד שאר הגאולות שהיו אחריה בודאי היתה בבחי׳ זכר (ב).

ועל כן כשרצה ה׳ יתברך לגאול אותם ממצרים, המשיך עליהם השגחה מהקץ האחרון והאיר עליהם ביותר מבחי׳ זכר שיתעורר לעתיד. ולהורות על הדבר דקדקו חכמינו הקדושים ותפסו לשון ׳ארבעה כוסות׳. כי אלו הכוסות הם כנגד ׳לשונות של גאולה׳ והגאולה הזו נמשכה מהגאולה שתהיה לעתיד בבחי׳ זכר כנ״ל, ועל כן ׳ארבעה כוסות׳ בלשון זכר, והבן זה.

כללו של דבר שעל ידי היין בלילה הזה דיקא, יוכל להשיג ארבע לשונות של גאולה, כי יפקח את דעתו ויפתח את פיו ובלשונו ידבר אליו יתברך ויאיר את נפשו באור הגאולה, אשרי הזוכה לזה!

(א) עיין בשל״ה הק׳ (מסכת פסחים דרוש רביעי) שכתב : ועיין בפרדס בשער השערים שלא היתה הגאולה כי אם מצד המלכות, וזהו שאמרו רז״ל כל השירות בלשון נקיבה. והיה ראוי ליתן במתן תורה, אלא שגם שם נאמר ואת תדבר אלינו, התשת כח כביכול כנקיבה. ואז התחיל התשות עד שיצא מכח אל הפועל בעשיית העגל, ששמטו רגל א׳ מטטרמולין, שראו בעת מתן תורה וחשבו מחשבה רעה, כדאיתא בדברי רז״ל שאמר הקב״ה למשה אתה רואה ראייה אחת כו׳. ואז חזר העולם לגמרי לקילקול ונגזר שיעבוד מלכיות, כי לולי זה ארז״ל (ע״ז ה, א) חירות ממלאך המות חירות ממלכיות. ואף הגאולות שהיו בכל עת, בלשון נקיבה מיוסדות, כי לא היתה הגאולה רק שהיו מוסיפין כח בנקיבה של מעלה כביכול שכינה בגלות. וזהו ענין שהיו בכל הגאולות עבור נקבה, רז״ל אמרו (סוטה יא, ב) בזכות נשים צדקניות נגאלו ישראל ממצרים, וכן מדי ופרס על ידי אסתר, וכן יון על ידי יהודית. עד שתבוא הגאולה העתידה גאולה אמיתית תהיה שיר חדש נאמר בלשון זכר, ויחזור העולם לכוונתו הראשונה, כאשר היתה הכוונה מה׳ יתברך בגאולת מצרים מתן תורה אם תהיה כראוי. וזהו שנאמר (מיכה ז, טו), כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות, דקשה אראך הוי ליה למימר. אלא הוא על דרך שפירש הזוהר על פסוק ותחת אשר אהב את אבותיך ויבחר בזרעו אחריו ויוציאך בפניו, דקשה מאי בפניו, ורש״י פירש מה שפירש, והזוהר מפרש דקאי על אברהם דהראה לו הקדוש ברוך הוא ההבטחה וגם את הגוי וגו׳, כן אראנו קאי על אברהם, דהוא תכלית הבריאה, בהבראם באברהם והיה ראוי להתקיים בצאת ישראל ממצרים, ולא עלתה בידם עד גאולה אחרונה. ואז יראנו הקב״ה, ואז יהיה העולם הזכר. וענין זכר ונקיבה הוא על דרך שפירש בזוהר נפלה לא תוסיף קום בתולת ישראל דהיינו השכינה, כי אם עתה אקום יאמר ה׳, שהוא שם הוי״ה, והוא יקום בעצמו, וכבוד ה׳ יאספם ויצא ה׳ ונלחם ה׳ איש מלחמה, ותהיה גאולה מצד איש כו׳. ועל זה אנו מתפללים יקים עלינו סוכת דוד הנופלת, דהיינו מלכות בית דוד, ולא תקום מעצמה כאשר היה בגאולה הראשונה. (ב) עיין שבת (שבת כט:) רבי אליעזר סבר מדלא זרקו באשפה - דעתיה עילויה, ומאי קרי ליה שלא מן המוכן - דלגבי קופסא לאו מוכן הוא. ורבי יהושע סבר: מדלא הניחו בקופסא - בטולי בטליה, ומאי קרי ליה מוכן - דלגבי אשפה מוכן הוא. הינו שלמרות שר׳ אליעזר סובר שאם לא זרק את הבגד באשפה ודעתו

עליו, אך בכל זאת נקרא ׳שלא מן המוכן׳ כי לגבי להניחו בקופסא נחשב שאינו מן המוכן. וכן בשיטת רבי יהושע. והכלל העולה הוא שכל דבר נחשב באיזה אופן לגבי דבר אחד הגבוה ממנו, אך באופן שונה לגבי דבר אחר הנמוך ממנו. ועיין מזה בדברי רבנו ז״ל (לקו״מ ח״א סי׳ כ״ה ובעוד מקומות).

***

בעניין אכילת שרויה אשר רבים מחמירים בזה כידוע.

על דרך ההלצה יש לומר בהקדים ש״ס קידושין (לד:) בסוגיה על מצות עשה שהזמן גרמא שנשים פטורות. ומקשה הגמרא שממצות שמחת הרגל יש ללמוד להיפך - שהיא מצות עשה שהזמן גרמא ונשים חייבות, ומכאן יש ללמוד שגם בשאר מצוות עשה שהזמן גרמא יהיו חייבות.

ואביי מיישב : ׳אשה בעלה משמחה׳ - כלומר אין האשה חייבת במצות השמחה אלא חוב הוא לבעלה לשמחה. ומקשה הגמרא : ׳אלמנה מאי איכא למימר׳ שהרי כתוב בה שמחה ברגל : ״ושמחת לפני ה׳ אלקיך אתה... והגר והיתום והאלמנה״ והרי אין לה בעל ונמצא שמצוות השמחה מוטלת עליה.

מתרצת הגמרא : ׳בשרויה אצלו׳, כלומר שהפסוק מדבר על אלמנה עניה השרויה אצל מישהו. אותו אדם נצטוה לשמחה משלו.

היוצא מזה הוא שגם המחמירים באכילת שרויה מתירים ב׳אלמנה שרויה׳ דהינו אלמנה השרויה אצלו. כי אין עוד שמחה ומצוה יותר גדולה מלשמח לב נדכאים וכמובא ברמב״ם (הלכות מגילה פ״ב, הלכה יז) : ׳שאין שם שמחה גדולה ומפוארה אלא לשמח לב עניים ויתומים ואלמנות וגרים. שהמשמח לב האומללים האלו דומה לשכינה שנאמר (ישעיהו נ״ז) להחיות רוח שפלים ולהחיות לב נדכאים׳, עיי״ש. ועל כן המנהג לקנות חטים לחלקן לעניים לצורך פסח וכל מי שדר בעיר י״ב חודש צריך ליתן לזה (שו״ע או״ח, סי׳ תכ״ט בהגהה), והבן למעשה.

***

בעניין מעות חיטין הנקרא 'קמחא דפסחא'.

רבנו ז"ל אומר (לקו"מ ח"א סי' ר"א) סגולה לחולי נופל ר"ל. לפזר צדקה, "פִּזר נתן לאביונים" (תהלים קיב) ראשי תיבות נפ"ל.

וכשהיה ר' נתן ז"ל ושאר אנשי שלומנו בטשרנוביל על החתונה שהיתה שם בין הבת של הרב הצדיק רבי אהרן מטשרנוביל זי"ע עם רבי ישראל בנה של שרה בת רבנו ז"ל, שאל הרב הקדוש רבי מרדכי זי"ע את ר' נתן ז"ל : "מה אומר רבכם על עניין חולי נופל", כי אחד מבניו היה לו חולי זה רח"ל. ענה ואמר לו ר' נתן ז"ל מה שאמר רבנו ז"ל : "פ'זר נ'תן ל'אביונים" ראשי תיבות "נפל". כששמע זאת הרב הקדוש רבי מרדכי זי"ע, ענה ואמר : "אם כך, צריכים אנו להתחיל מחדש לפזר צדקה". כי הוא היה בעל צדקה במעלה גדולה מאד, והיה מחזיק המון צדיקים נסתרים. עם כל זאת, כששמע מהעצה הזו אמר שעכשיו יתחיל לתת עוד יותר.

ובאמת חולי נופל, זה לא רק בגשמיות רח"ל, שהיא מחלה מאד קשה, אלא יש גם ברוחניות חולי נופל, שהנה אדם בוער להקדוש ברוך הוא, והנה הוא נופל ירידה אחר ירידה, כי הדמים מתיזים אל תוך המח, על ידי ריבוי הדיבורים דברים בטלים שאדם מדבר, שזה גורם לו ליפול ברוחניות כמובא בדברי רבנו ז"ל (לקוטי מוהר"ן ח"א סי' כ"ט), והתיקון לזה, להרבות בצדקה, עיי"ש (שיחות וסיפורים סי' צ').

כי אדם צריך ללכת בגדלות המוחין ולא להיות מצומצם וקמצן. וכמו שסיפר פעם **אדמו"ר מוהרא"ש נ"י** משניים שנפגשו לשידוך והלכו באיזה מקום והיא ביקשה לקנות בקבוק קטן לשתייה מאיזו חנות שהיתה שם. אמר לה הבחור : "כאן עולה מאד יקר. כדאי שנמשיך להתקדם וכשנגיע לעיר נוכל לקנות בקבוק גדול בפחות מחצי מחיר". והיא השיבה שהיא צמאה עכשיו וקשה עליה להמתין עד שיגיעו לעיר וכו'. אך הוא באחת ולא היה מוכן לקנות כיון שכאן הוא יקר ממה שאפשר לקנות בעיר.

ואמר על זה אדמו"ר נ"י שעם אדם כזה לא כדאי להתחתן ולהקים בית. כי מי שהוא קמצן ומוחו מצומצם הוא עלול לנזקים רבים וכמובא בתיקונים (הקדמה דף ב עמוד א) : 'קמצן - נבל בממוניה, נבל שמיה דלאו איהו נדיב ולאו איהו מזרעא דאבהן'.

וזה שאנו רואים קודם הפסח, ישראל קדושים עוזרים זה לזה ותורמים מעות חיטין. וכמו ששגור על לשונו של **אדמו"ר נ"י** על מה שאומרים בהגדה : "כל דכפין ייתי וייכול" [כל מי שצריך, שיבוא ויאכל], אשר לכאורה אין זו מעלה מה שאומרים כך בבית בעת אמירת ההגדה כשהדלת סגורה וכל הרעבים לא שומעים. ובאמת היה צריך להכריז כך בבית הכנסת בשעה שכולם נמצאים ושומעים אותו.

אלא שאם אדם דואג לקמחא דפסחא בימים שקודם הפסח, בזה הוא מגלה את טוהר לבבו שאיכפת לו מהזולת. אדם כזה יכול לומר 'כל דכפין ייתי וייכול' כי באמת לא שכח את העניים ודאג להם ובזה ניכר שדיבורו אמת.

וכן כל אחד בביתו גומל חסד עם אשתו ועוזר בהכנות ובניקיונות הגם שצריך ללמוד פחות וכו', כי הזמן גרמא לעזור ולעשות חסד זה עם זה.

ובזה יובן מה שכתב בהגה"ה (שולחן ערוך, אורח חיים סימן תכט סעי' א') : 'ומנהג לקנות חטים לחלקן לעניים לצורך פסח'. ותיכף בסעיף הבא כתב מרן ז"ל : 'אין נופלין על פניהם בכל חודש ניסן'.

וזה תלוי בזה. כי על ידי שמפזרים לצדקה וקונים חטים לעניים, על ידי זה ניצולין מחולי נופל כנ"ל. ועל כן 'אין נופלין על פניהם בכל חודש ניסן' כי ניצולין מנפילה בכל החודש הזה כיון שעוסקים בצדקה, והבן למעשה.

***

וכאן הבן שואל מאביו.

למען יהיה למזכרת מה שפירש **אדמו"ר נרו יאיר** כי 'וכאן' עולה גימטריא שבעים ושבע. וכן 'מזל' עולה גם כן שבעים ושבע. כי כל זמן שאדם נמצא תחת המזל אזי הוא שואל "למה להוא יש מזל ולי אין מזל?".

אך חכמינו הקדושים אומרים ש'אין מזל לישראל'. ופירש הבעל שם טוב הק' זי"ע שה'אין' סוף ברוך הוא, הוא המזל של ישראל, כי ישראל הם למעלה מהמזל והטבע.

וזה שיש צדיקים שנוהגים לפני ששואלים את הקושיות 'מה נשתנה', להכות כף אל כף (וכן נוהג **אדמו"ר מוהרא"ש נ"י** בעצמו). כי רבנו ז"ל אומר (לקו"מ ח"א סי' מ"ד) שעל ידי הכאת כף אל כף נמשכת קדושת ארץ ישראל, אמונה, השגחה וניצולין מבלבולים הבאים מספקות.

ולכן 'וכאן' שעולה מספר 'מזל' ותיכף מתחילים עם הקושיות 'מה נשתנה', אז מכים כף אל כף, ממשיכים קדושה, אמונה, שלא יהיה לנו קושיות אלא נדע שיש הרבה דברים שלא מבינים.

ואני אבוא אחריו ואמלא את דבריו. כי 'וכאן' הוא בחי' מה שאדם עדיין נמצא כאן בעולם הזה המלא ספקות ועקמומיות שבלב. ועל כן דיקא 'וכאן' הבן שואל כי כאן שואלים שאלות. אך מי שזוכה לדבק את עצמו אליו יתברך, וממשיך על עצמו אמונה והשגחה, שזה בחי' אוירא דארץ ישראל, הוא כבר לא שואל שום קושיא, רק סומך על ה' יתברך.

וזה בחי' מה שמספרים מהצדיק שהלך ברחוב אחר אמירת ההגדה ושמע מאיזה בית שאחד חוזר שוב ושוב "תם! מה הוא אומר!". והיה לפלא בעיניו מדוע חוזר דוקא על מאמר התם ולא על דבריו של החכם או הרשע וכו'. על כן עלה אל ביתו ודפק על הדלת. וכשהיהודי פתח, אזי הצדיק שאל אותו את השאלה מדוע חוזר שוב ושוב "תם! מה הוא אומר!".

ענה ואמר לו: "תם" פירוש 'שם' (ברוסית). וכל אחד מהבנים אומר איזה דבר. אך מה שבאמת חשוב הוא 'שם' (והראה עם אצבעו על השמים) - מה

הוא אומר? הינו שהכי חשוב הוא לדעת מה אומר ה׳ יתברך שם בשמים ולא מה שכל אחד אחר אומר.

כי ׳וכאן׳ בעולם הזה הנמצא כאן לנגד עינינו, בחי׳ ה׳מזל׳, הבן עדיין שואל. אך ׳שם׳ חשוב רק מה שהוא יתברך אומר ושם לא שואלים שאלות, רק סומכים על אמונה פשוטה. על כן העיקר לדבק את עצמו שם.

וזה בחי׳ מה שפירש רבנו ז״ל (ליקו״מ ח״א סי׳ כ״ד) על מה ששאלו הסבי דבי אתונא את ר׳ יהושע בן חנניא : אמרו ליה אמצעותא דעלמא היכא, זקפא לאצבעתיה, אמר להו הכא.

הינו ששאלו אותו ׳היכן מרכז העולם׳. והוא זקף את אצבעו והשיב להם : כאן !.

כי העיקר הוא להמשיך אותו יתברך לכאן. שזה בחי׳ חיבור וקישור העולם הבא עם העולם הזה. כי כל אחד צריך לדעת שבכל מקום שהוא נמצא, שם הוא מרכז העולם, ושם יוכל לדבק את עצמו בו יתברך כי לית אתר פנוי מיניה. ונמצא שאת ׳שם׳ מביא ל׳כאן׳.

וזה (דברים לד) : ״ולא קם נביא עוד בישראל כמשה אשר ידעו הוי״ה פנים אל פנים״, כי ״**הוי״ה פנים אל פנים**״ עולה כמנין ׳**שם וכאן**׳. וזו היתה מעלתו של משה רבנו אשר ידע להמשיך השגחה פרטית וקישר ׳שם׳ – העולם הבא, עם ׳וכאן׳ – העולם הזה.

ועל כן מובן מאד מדוע עולה ׳וכאן׳ כמניין שבעים ושבע דיקא שהוא ׳מזל׳. כי למך אמר (בראשית ד׳) : ״כי שבעתים יקם קין ולמך שבעים ושבעה״. ואומרים חכמינו הקדושים (תנחומא בראשית, יא) : ׳ונעשה למך מלאך המות לקיים מה שנאמר כי שבעתים יקם קין ולמך שבעים ושבעה׳.

כי מלאך המות זה בחי׳ תכלית הגשמיות וההסתרה, ועל כן דיקא למך אמר ׳שבעים ושבעה׳ כי המניין הזה הוא בחי׳ המזל והטבע, תחת ההשגחה

והאמונה (גם כי ידוע כי המספר שבע הוא בחי׳ העולם הזה שנברא בשבעה ימים ולמך ריבה שביעיות הרבה ואמר שבעים ושבעה). ועל כן כל זמן שאדם נמצא כאן בענייני העולם הזה, הוא עדיין שואל שאלות ומקשה קושיות. על כן העיקר לקשר את העולם הבא לעולם הזה, בחי׳ ׳שם וכאן׳ כנ״ל ואז רואים שאין שום קושיא, והבן היטב.

שייך לעיל. ב׳בית אהרן׳ (לפסח) היקשה מה הנוסח ׳מה נשתנה׳, כי היה צריך לומר ׳למה נשתנה׳. ועל פי הנ״ל מובן מאד. כי ׳למה׳ יאמרו הגויים ושאלות כאלו אין אנו מקשים. וכל קושייתנו היא ׳מה׳ ולא ׳למה׳, ודו״ק.

***

רבי יהודה היה נותן בהם סימנים.

הקושיא מפורסמת מה בא רבי יהודה לחדש.

ויש לומר בדרך צחות על פי מאמרם ז״ל (ילקוט שמעוני תהלים פרק ק״ה רמז תתסג) : על הפסוק : ״שמו בם דברי אותותיו״. א״ר יהודה בר ר׳ סימון שהיו המכות נרשמים בגופן שנאמר ״ואת אותותי אשר שמתי בם״. דהינו שהמכות היו עושות רושם וסימן במצריים.

ועל זה היה רבי יהודה נותן בהם סימנים, כמאמר העולם שכל מכה שאחד מכה את חברו באבן או באגרוף ואין המכה עושה סימן - אינה מכה.

כי בתחילה אומרים את עשרת המכות באופן הרגיל : דם, צפרדע, כינים וכו׳. ועל זה מוסיף רבי יהודה לתת סימנים, דהינו סימנים ורושם בגופם של המצרים על ידי כל מכה ומכה כנ״ל.

***

אפיקומן

מה שנוהגים הילדים לקחת את החלק הגדול מהמצה לאפיקומן ולהחזירו בסמוך לחצות שאז הוא הזמן שצריכים לו.

שמעתי כי "ימי שנותינו בהם שבעים שנה" ואת רובם לוקחים הילדים כי צריך להיות ניעור בלילה בעבורם וכן ביום צריך לדאוג לחינוכם וימים רבים צריך לדאוג לבריאותם כי נחלים וכו' וכו' וכן הדאגה בעבורם המכלה את הגוף והנפש וכו'.

כל זה הוא בחי' מה שהילדים לוקחים את החלק הגדול מהמצה לאפיקומן, כי לוקחים את החלק הגדול מחיי ההורים. אך בסופו של דבר מחזירים אותו. כי אם ההורים דאגו לחינוכם אזי יקצרו את הפירות בעולם הזה, והקרן שמורה להם לעולם הבא וכמו שאומר רבנו ז"ל (ספר המידות בנים, מב) : 'בנים הטובים רפואה גדולה לאבות'.

ועל כן, הגם שלוקחים את רוב חייהם של ההורים, בחי' החלק הגדול שבמצה, אך אחר כך מחזירים.

ועל כן מחזירים בחצות דיקא. זה בחי' מה שאמר ר' נתן ז"ל שחינוך הילדים חשוב אצלו כמו עבודת חצות. ועל כן בליל פסח שאז הוא זמן החינוך ומצוות היום לספר לילדים ולקיים "והגדת לבנך", דיקא אז הילדים מחזירים את האפיקומן בחצות להורות כי דיקא על ידי שהאבא קיים "והגדת לבנך" ועסק בחינוך כראוי, לכן יזכה כי עתה בנו יחזיר לו וירווה ממנו נחת, והבן למעשה.

***

מה שיש להסב על צד שמאל דיקא.

כי ימין הוא בחי' השגחה ושמאל הוא בחי' טבע כידוע. וכשזוכים לדעת ש"ימין ה' רוממה" וכל ההשפעות ממנו יתברך, אזי גם צד שמאל מקבל. הינו שנמשך שפע גם בענייני העולם הזה.

אך כשחושבים שרק על ידי השמאל וההשתדלות יש פרנסה, זו כפירה ח״ו וכמו שאומר רבנו ז״ל (לקו״מ ח״א סי׳ ס״ב) שיש חושבים שצריך לעבוד את האמצעי, כמו שטעו בעגל, שרצו לעשות את העגל אמצעי בינם לבין השם יתברך, שאמרו: ״אשר ילכו לפנינו״ (שמות ל״ב), בחינת אמצעי. ובטעויות כזה רבים נכשלים ועושים את הסיבות אמצעי, בינם לבין השם יתברך. הינו שמאמינים בהשם יתברך, אבל מאמינים גם כן באמצעי, ואומרים שצריך לסיבות. הינו שמאמינים למשל בהסיבה של פרנסה, שהוא המשא ומתן, ואומרים הסיבה של משא ומתן עיקר. כאילו חס ושלום, בלא הסיבה של משא ומתן, אין יכולת ביד השם יתברך ליתן להם פרנסה. ובהסיבה של הרפואה, שהוא סמים, עושים מהם עיקר, כאילו, חס ושלום, בלי הסמים, אין יכולת ביד השם יתברך לרפא. ואין הדבר כן, כי הקדוש ברוך הוא סיבת כל הסיבות ועילת כל העילות, ואין צריך לשום סיבה. ועסקנו באלו הסיבות, צריך להאמין בהשם יתברך לבד, ולא לעשות מהסיבות עיקר וכו׳, עיי״ש.

וזה (משלי ג׳) : ״אורך ימים בימינה בשמאלה עושר וכבוד״. ׳משמאלה׳ דיקא. הינו מהשמאל של התורה והקדושה כמבואר שם העניין. אך לא שמאל בפני עצמו ח״ו. כי כל זמן שהשמאל מחובר לתורה ולימין אזי אפשר לזכות לעושר וכבוד אמיתי דקדושה. מה שאין כן כשמאמינים רק בשמאל ובטבע אזי נופל לכפירה ח״ו.

ועל כן מסיבין על צד שמאל דיקא כדי להכניעו. ואת היין שותים עם יד ימין להורות שמהימין, בחי׳ תורה ואמונה נכנס השפע לפה ורק בזה נקרא בן חורין.

וזה שאת המרור אוכלין שלא בהסיבה, להורות שכשלא מכניעין את הצד השמאלי ודוחקים עליו, מזה נעשה מרור כי מר ממות על ידי רדיפה בתר השתדלויות.

ובכורך אפשר להסב כי מצרף את המצה – מיכלא דמהימנותא, ונמצא שמאמין בו יתברך ולא בסיבה.

ובזה יובן מפני מה נקרא מה שנשענים וסומכים על צד שמאל בשם 'הסיבה'. כי כל הסיבות וההשתדלויות הם בחי' שמאל כנ"ל. ועל כן מה שנשענים על צד שמאל נקרא 'הסיבה' – לשון סיבה והשתדלות. ועתה בליל הסדר שנעשין בני חורין על ידי תוקף האמונה בו יתברך, נשענים על ה'סיבה' ומכניעין אותה כנ"ל, והבן היטב.

***

בעניין אמירת 'שלום עליכם' בפסח שחל בשבת.

כתב אדמו"ר מוהרא"ש נ"י (יום ג' קדם החג י"א ניסן ה'תשע"ב) : בְּעִנְיַן לֵיל חַג הַפֶּסַח שֶׁיּוֹצֵא הַשָּׁנָה בְּלֵיל שַׁבָּת, מַתְחִילִים עִם "שָׁלוֹם עֲלֵיכֶם" "בּוֹאֲכֶם לְשָׁלוֹם" בָּרְכוּנִי לְשָׁלוֹם" "צֵאתְכֶם לְשָׁלוֹם" וְלֹא יוֹתֵר, כִּי שַׁבָּת עוֹלָה עַל הַכֹּל, וּקְדֻשַּׁת שַׁבָּת קְבִיעָא וְקַיְימָא. וְאַף שֶׁלֵּיל פֶּסַח אָז יוֹרֵד אוֹר כָּזֶה שֶׁאֵין בְּכָל הַשָּׁנָה, עִם כָּל זאת שַׁבָּת נִשְׁאַר שַׁבָּת, שֶׁמְּמֻנֶּה מִתְבָּרְכִים כָּל הַיָּמִים וְכָל הַחַגִּים וּמַלְאֲכֵי מַעֲלָה מְלַוִּים אֶת הָאָדָם הַבַּיְתָה וּמְסַבְּבִים אוֹתוֹ וְשׁוֹמְרִים עָלָיו, וְזֶה שַׁיָּךְ גַּם בְּלֵיל הַסֵּדֶר.

***

שמונה ימי מילה.

הקושיא מפורסמת שהרי אין שמונה ימי מילה כי אם יום אחד. וכשם שאומרים 'חמשה חומשי תורה' והכוונה על כל חומש וחומש (וכן לגבי שאר הדברים שנזכרו שם : שני לוחות הברית, שלושה אבות וכו' שהכוונה על כל אחד מהם), כן הדבר לגבי 'שמונה ימי מילה' שהכוונה על כל יום ויום, והרי רק ביום השמיני יש למול וצריך ביאור.

ויש לומר על פי מה שכתב בסידורו של שבת (חלק שני, הדרוש הרביעי פרק ב') : בביאור הכתוב "אם בחקותי תלכו ואת מצותי תשמורו" - כלל שתי בחינות. א' אם בחוקותי תלכו, כלומר בעת הגיע לידכם חוקה מחוקותי תלכו בה לעשותה בשלימות ובהידור מצוה כראוי. ועוד יותר תעשה ואת

מצותי תשמורו. שיתגדל האהבה עלי בלבבכם להיותכם שומרים וממתינים ומצפים על מצותי טרם בואם מתי יבואו לידכם לקיימם. ותעשו בזה בחי׳ אהבת חסד לאהבה אותי בכל לבבכם. למול החסד הזה גם אני אעשה זאת לכם לברך אתכם בכל מיני ברכות ונתתי גשמיכם בעתם וגו׳ כל הברכות שמונה כי דרגת החסד הוא לתת עד בלי שיעור כאשר יוכל המקבל לקבל.

ועל זה שיבח הקב״ה את אברהם אבינו וכתב ״וימל אברהם את יצחק בנו בן שמונת ימים כאשר צוה אותו אלקים״. ולכאורה מיותר אומרו ׳כאשר צוה אותו אלקים׳. וכבר הצווי מפורשת בתורה קודם ומה בא עתה ללמדנו. עוד לדקדק אומרו בן שמונת ימים וכפי לשון הקרא היה לומר בן שמונה ימים. ומה הוא לשון שמונת. אולם את זאת בא הקרא ללמדנו. והוא כי תיכף שהוליד אברהם את יצחק וכבר היה מצווה מפי ה׳ אלקיו למולו בן שמונת ימים. תיכף שראה את הנולד היה לבו מתאוה ומשתוקק ובערה כאש לקיים מצות מילה שנצטוה מאת המקום. כי כן קרא לו הקב״ה אברהם אוהבי והיה אוהב את מצות ה׳ יותר מחייו. ולרוב האהבה הלז כל השמונה ימים מחלת לב היה לו מחמת חולת אהבה שהיה מתאוה לקיים המצוה. ואך הגביל לו הקב״ה ומיום השמיני והלאה ימול את בשר ערלתו ולא היה יכול לעבור את פי ה׳. וה׳ הטוב הרואה ללבב ומצרף מחשבה טובה למעשה. והיה יודע באברהם שבכל רגע ורגע הי׳ רצונו מאוד לעשות המצוה ולא השיג את תאותו כי אם עבור מצות ה׳ שצוהו להמתין על יום השמיני, העלה עליו כאילו קיים המצות מילה בכל השמונת ימים כולם בכל רגע ורגע כי רצונו וחפצו היה מאוד לזה א״ל בשביל גבול המקום.

ועל כן אמר הקרא וימל אברהם את יצחק בנו בן שמונת ימים. ולא אמר בן שמונה ימים היה משמע שמל אותו ביום הח׳ לבד כשהיה יצחק בן ח׳ ימים. אבל הקרא העיד שמל את יצחק בן שמונת ימים הוא התכללות כל השמונה ימים ביחד ובלשוננו נקרא אכטיל טעג והעלה עליו הכתוב כאילו מל אותו כל השמונת ימים רצופים, עיי״ש.

ומעתה מובן מאד מה שייסד הפייט לומר ׳שמונה ימי מילה׳, כי עיקר השלמות שמרוב אהבתו ותשוקתו לעשות רצון יוצרו ישמח מאד למול את

בנו תיכף כשנולד מבלי להמתין כלל. אלא שה׳ יתברך הגביל זמן למצוה והיא ביום השמיני ולא קודם. נמצא שבכל יום ששומר וממתין מתי יגיע היום השמיני ובין כך מונע את עצמו מלמול יען כי כן יסד המלך, הרי שבזה מעלה עליו הכתוב שמל שמונה ימים שלמים.

(ואין להקשות שבפסוק נאמר ״בן שמונת ימים״ שהם שמונה ימים רצופים כנ״ל, ואילו בפיוט נאמר ״שמונה ימי מילה״ ולא ׳שמונת׳. כי בפסוק מדבר על יצחק שמל אותו אברהם ׳בן שמונת ימים׳, הינו שעל ידי תשוקתו נחשב שמל בכל יום משמונת הימים. ובפיוט מדבר בכלליות שכן צריך להיות ׳שמונה ימי מילה׳ על ידי התשוקה למצוה ודו״ק).

עוד יש לומר בזה על פי המובא בזוהר (חלק ג׳ מב:) על הפסוק ״אשה כי תזריע וילדה זכר״ - אמר רבי אחא ׳וילדה זכר׳, וכי כיון דמזרעת יולדת דכתיב ׳וילדה׳, (אלא) האי קרא הכי מבעי ליה, אשה כי תהר וילדה זכר, מהו כי תזריע וילדה - אמר רבי יוסי אתתא מן יומא דאתעברת עד יומא דיולדת, לית לה בפומא אלא ילידו דילה אי להוי דכר, ועל דא אשה כי תזריע וילדה זכר.

נמצא שאשה כיון שמתעברת אין לה בפיה אלא מה תלד - האם תלד זכר. וכן הוא בזה שמהרגע שילדה, עיקר שיחתם של ההורים הוא בעניין הברית שהיא מצוה שעושים אותה בשמחה ומשתוקקים אליה.

ועל כן ׳שמונה ימי מילה׳ כי במשך כל שמונת הימים מיום היוולדו, מדברים ההורים רק מה׳מילה׳ ובזה נחשב שמקיימים את המצוה במשך כל שמונת הימים.

ובזה יובן מדוע נקראת המילה ׳שבוע הבן׳ (א). כי במשך כל שבעת הימים שלפני הברית, כל עסקם וחפצם של ההורים הוא רק סביב המצוה של מילת הבן וביום השמיני היא המילה עצמה. על כן נקרא המילה ׳שבוע הבן׳ כי בזה עסקו בכל הימים שקדמו וכולם נתקדשו בקדושת המילה, כל שכן יום המילה בעצמו.

ומכל זה מתבאר מעלת הכיסופין לדבר שבקדושה אשר רבנו ז״ל עורר מאד וגילה אל מה אפשר לזכות על ידי רצונות וכיסופין דקדושה ובפרט כשמוציאם בפה (לקו״מ ח״א סי׳ ל״א ובעוד מקומות), אשרי מי שזוכה להוציא את רצונותיו בפה!

(א) כמובא בבבא קמא (פ.) : רב ושמואל ורב אסי איקלעו לבי שבוע הבן. פרש״י : ׳ברית מילה על שם שעברו עליו שבעה ימים׳.

***

תשעה ירחי לידה.

קשה מה שבח יש בתשעה ירחי לידה. כי מילא שאר העניינים הנזכרים בפיוט הם שבחן של ישראל : אחד אלקינו, שני לוחות הברית וכל השאר. אך תשעה ירחי לידה יש גם לאומות העולם וצריך ביאור מה שבחן של ישראל בזה.

ויש לומר בהקדים דברי ש״ס (קידושין מט:) : ׳עשרה קבים שיחה ירדו לעולם תשעה נטלו נשים ואחד כל העולם כולו׳. וביאר אדמו״ר מוהרא״ש נ״י כי קודם שבחור זוכה למצוא את זיווגו הוא מתפלל רק על דבר אחד; הינו שיזכה לישא אשה ולהקים בית כידוע וזו עיקר תפלתו.

וכשזוכה להתחתן תיכף מתחיל להתפלל על דברים רבים : שיהיה לו שלום בית, שיוכל לפרנס את ביתו, שיזכה לילדים, שהילדים יהיו בריאים, שיהיה נחת מהילדים וכו׳ וכו׳.

נמצא שכל זמן שעדיין לא התחתן היה לו רק קב (מידה) אחד של שיחה ובקשה לה׳ יתברך (הינו שיזכה למצוא את זיווגו כנ״ל). ותיכף לאחר שהתחתן יש לו כבר תשעה קבין של שיחה לה׳ יתברך (כי מעתה יש לו הרבה על מה לבקש כנ״ל). נמצא שאצל האשה יש תשעה קבין של שיחה כי היא המסבבת את ריבוי השיחות והתפלות ובלעדיה אין שלמות בתפלה.

וכן אמר אדמו״ר מוהרא״ש נ״י שבזמן שהאשה מעוברת יש להרבות בתפלות שהעובר יהיה בריא ושלם בלי שום מום ח״ו. וכן שיהיה צדיק ויזכה לנשמה קדושה וכו׳ וכו׳. וכן שהלידה תהיה קלה מבלי סכנה ליולדת וכו׳. וצריך להרבות על זה בתפלות במשך כל תשעת ירחי הלידה.

ובזה יובן שתשעת ירחי הלידה מכוונים כנגד תשעת הקבין הנ״ל. כי במשך ימי העיבור יש להרבות בשיחות ותפלות כנ״ל לשלום העובר והיולדת.

ומעתה מובן מאד מפני מה מזכירין ׳תשעה ירחי לידה׳ ומה שבחן של ישראל הוא. שהרי הפרש גדול יש בין ישראל לאומות בדבר הזה. כי אומות העולם אין עוסקין כלל בשיחה ותפלה בעת שנשותיהם מעוברות. מה שאין כן עם ישראל, אצלם ניכר מאד ׳תשעה ירחי לידה׳ על ידי ריבוי תפלות כנ״ל ובזה זוכים לבנים המצויינים במצוות, כי בודאי שאינו דומה תולדה שבאה לעולם לאחר תשעה ירחי לידה כאלו שעסקו בהם בתפלה, לתשעה ירחי לידה שעברו בהבל וריק, והבן.

***

בעניין הקושיות שמקשים בליל הסדר.

ידוע מה שאמר הרה״ק ר׳ צבי הירש מרימינוב זי״ע שמעלת הבן שאינו יודע לשאול עולה על מעלת שאר הבנים. כי באמת, העיקר הוא אמונה פשוטה בו יתברך בלא שום קושיות וחקירות כלל. ועל כן זה שאינו יודע לשאול ולהקשות קושיות, רק מאמין בו יתברך בפשיטות, בודאי מעלתו גדולה ביותר.

וזה שנוהגים למחוא כף אל כף קודם שמתחילים לומר ׳מה נשתנה׳. ואמר אדמו״ר מוהרא״ש נ״י שהוא כדי להמשיך אוירא דארץ ישראל, שהוא בחי׳ אמונה והשגחה פרטית (לקו״מ ח״א סי׳ מ״ד, מ״ה, מ״ו). כי קודם

שמתחילים עם הקושיות, ממשיכים אמונה והשגחה ובזה עוברים על כל הקושיות.

[וזה שהיקשה ב'בית להרן' שהנכון היה לומר 'למה נשתנה הלילה הזה' ומפני מה לומרים 'מה נשתנה' וכו', עיי"ש. ועל פי הנ"ל מובן מאד. כי שגור על לשונו של תלמו"ל נרו יאיר ש'למה יאמרו הגויים', כי כן דרכם של חומות העולם להקשות 'למה' כי אין בהם אמונה. אך על עם ישראל נאמר : 'אשרי העם ש'ככה' לו', כי על כל הקושיות משיבים 'ככה ולא ה'' ומומכים על אמונה. ומעתה מובן מאד מפני מה אין אומרים 'למה נשתנה' כי אם 'מה נשתנה' כי 'למה' יאמרו הגויים ואין שייך לעם ישראל להקשות 'למה'. וביותר לפי מה שנוהגים למחוק כף של קדש לכן, כבר החלו להמשיך אור האמונה וההשגחה כנ"ל וממילא שוב אין שואלים 'למה' כי כבר המתיקו את הקושיא, ולו"ק].

וזה שאנו רואים שאת כל הקושיות מקשים קודם לאכילת מצה. אך כשאוכלים את המצה שהיא 'לחמא דמהימנותא', שוב אין קושיות כלל כי מאמינים בו יתברך, והבן היטב.

***

בעניין ליל י"ד בניסן וליל הסדר

ה' אלקי ישועתי יום צעקתי בלילה נגדך (תהלים פח).

קשה מהו 'יום צעקתי בלילה' כי אם הוא 'יום' איך יתכן לקוראו גם 'לילה'. ורש"י פירש בזה מה שפירש ועוד לאלקי מילין.

כי הנה ידוע שליל הסדר מאיר בבחי' יום וכמובא בזוהר (ח"ב לח.) 'ותנא, הוה נהיר ליליא כיומא דתקופה דתמוז, וחמא כל עמא דינוי דקב"ה' [אותו הלילה של מכת בכורות, היה האור מאיר כיום של תקופת תמוז וראו כל העם את דינו של הקב"ה]. וזה בחי' מה שאומרים בתפלת ערבית של יום טוב הראשון של פסח הלל הגדול, מה שלא מצינו כן בשום מועד לומר הלל בלילה.

אך הוא כנ״ל שהלילה האיר להם כיום, וכן הוא בכל שנה ושנה שמחזיר ה׳ יתברך את ההארה שהאיר בימים ההם גם בזמן הזה כידוע בכתבים וכיון שנחשב הלילה ליום, ממילא שייך לומר בו הלל.

וזה שכתוב (שמות בא, יג) : ״והגדת לבנך ביום ההוא לאמר״, והיקשה האור החיים הק׳ זי״ע שקשה אומרו ׳ביום׳, כי חכמינו הקדושים ביארו שזמן ההגדה הוא בלילה דיקא בשעה שמצה ומרור מונחים לפניך. ופירש שכאן הודיע ה׳ יתברך הלילה ההוא ׳יום׳ יקרא ולא לילה והוא אומרו (תהלים קלט) : ״ולילה כיום יאיר״, עיי״ש.

והנה ידוע מה שאמר הבעל שם טוב הק׳ זי״ע שבעת שמגיעים בהגדה ל׳ונצעק׳ אזי ראוי לצעוק מאד, כל אחד על צרותיו ועניניו הפרטיים וכן על הכלל וממשיך על עצמו ישועות גדולות.

ומעתה מובן מאד מהו : ״ה׳ אלקי ישועתי יום צעקתי בלילה נגדך״. כי יש לילה אשר מאיר כמו יום והוא ליל הסדר אשר עליו נאמר ״והגדת לבנך ביום ההוא״ אף שהוא בלילה וכנ״ל.

ואז, בעת אמירת ההגדה ראוי לצעוק מאד בעת שאומרים ׳ונצעק׳ ובזה ממשיך על עצמו ישועות גדולות שכמעט ואי אפשר להוושע בהן בזמן אחר.

וזה : ״ה׳ אלקי ישועתי״ דיקא. כי הרבה ישועות אפשר לי לקבל ב״יום צעקתי בלילה נגדך״, הינו באותו יום המאיר בעיצומו של הלילה והוא ליל הסדר וכנ״ל, והבן למעשה.

[והנה כבר בלילה שקודם לזה מאיר אור גודל וכמו שאמרו חכמינו הקדושים (פסחים ב.) : ׳אור לארבעה עשר בודקין את החמץ לאור הנר׳ וכתב ר׳ נתן ז״ל (לקוה״ל נטילת ידים שחרית הלכה ב׳) שהתנא קרא לאורתא אור לישנא מעליא וכו׳. כי עיקר בדיקת החמץ וביעורו הוא בחינת ביעור בחינת הטבע מהעולם, שהוא בחינת חמץ. וכשנתבטל הטבע ונתגלה

ההשגחה זה בחינת ביטול החושך והלילה כנ״ל, שהם בחינת תוקף הגלויות הנמשך מבחינת חכמת הטבע כנ״ל, כי כשנתגלה השגחתו יתברך בעולם אזי אין שום חושך כלל, כי עיקר האור הוא השם יתברך כביכול כנ״ל.

ואזי לילה כיום יאיר כו׳, כמו שכתוב (תהלים קלט), ״גם חושך לא יחשיך ממך ולילה כיום יאיר כחשכה כאורה״. כמו שיהיה לעתיד, כמו שכתוב (זכריה יד), ״והיה לעת ערב יהיה אור״. כמו שאנו מבקשים (בהגדה של פסח), ״תאיר כאור יום חשכת לילה״. כי עיקר החושך של לילה הוא מבחינת חכמת הטבע שהם הם עיקר החושך. ואמונת ההשגחה זה עיקר האור וכנ״ל, ועל כן הלילה של בדיקת החמץ ביטול הטבע, קרא התנא אור לישנא מעליא על שם ביטול הטבע שהוא בחינת החמץ שבודקין באותו הלילה, שעל ידי זה הלילה בבחינת אור, בחינת (תהלים קלט) לילה כיום יאיר וכו׳ כנ״ל ועל כן קרא התנא אותו הלילה אור, עיי״ש.

נמצא שגם בלילה הזה, ליל בדיקת החמץ והתחלת ביעורו, גם אז מאיר אור גדול וזה בחי׳ מה שהצדיקים נוהגים להרבות בתחינות ובקשות בשעה שבודקים עם הנר ומחפשים אחר החמץ, בחי׳ הטבע, כדי לבטלו, והבן למעשה].

***

ואת שאינו יודע לשאול את פתח לו.

כי אם אינו יודע לשאול ולבקש מה׳ יתברך את כל צרכיו ורק עוסק בהשתדלות אחר בני אדם אזי ההכרח לפתוח ולגלות לו את הדרך ישכון אור, הינו שלא יאמין בבני אדם וכמו שאמר הנביא : ״ארור האיש אשר שם בשר זרועו״. וכן ״אל תבטחו בנדיבים בבן אדם שאין לו תשועה״, ופירש אדמו״ר מוהרא״ש נ״י שאין לו תשועה, הינו שאינו יכול להושיע את עצמו ואיך יושיע אותך.

רק העיקר הוא לבקש ולשאול מה׳ יתברך על כל מה שצריך והוא יתברך יושיעו וכמ״ש (תהלים ב) : ״שאל ממני ואתנה״, ׳שאל ממני׳ דיקא. כי

העיקר הוא לדעת לשאול ולבקש ממנו יתברך. ואת זה צריך ללמד למי שאינו יודע לשאול מה׳ אלא מבני אדם.

וזה : ״ואת שאינו יודע לשאול״ מה׳ יתברך כנ״ל, אזי – ״א״ת פתח לו״. הינו שתפתח ותגלה לו את סוד האותיות מאל״ף ועד תי״ו שאיתם יוכל לשאול ממנו יתברך כל מה שצריך (לקו״מ ח״א סי׳ צ״ד). כי התפלה בנויה ומיוסדת על הכ״ב אותיות מאל״ף ועד תי״ו כידוע (עיין מזה באריכות בלקוה״ל הלכות קריאת שמע הלכה ה׳) וצריך לפתוח ולהאיר למי שנמצא בחושך ואינו יודע מזה, שגם הוא יתחיל לקרוא אליו יתברך על ידי כלליות האותיות שמאל״ף ועד תי״ו. וזה ״א״ת פתח לו״, הינו שתפתח ותאיר לו את התפלה הכלולה באותיות שמאל״ף ועד תי״ו כנ״ל.

וזה (תהלים פ״ח) : ״כי שבעה ברעות נפשי וחיי לשאול הגיעו״. כי כל זמן שאינו יודע לשאול מה׳ יתברך את כל צרכיו, אזי סובל מאד. ועל זה אמר : ״כי שבעה ברעות נפשי״. ועל ידי תוקף הצרות והיסורין נתקיים בי : ״וחיי לשאול הגיעו״, הינו שהגעתי להתחיל לשאול ולבקש מה׳ יתברך שימתיק מעלי את כל הדינים וכך אני חי את חיי עם תפלה ובקשה ממנו יתברך.

וביותר שייך דבר זה בליל פסח שאז מתקיים ״ה׳ אלקי ישועתי יום צעקתי בלילה נגדך״ כמבואר בדברינו לעיל. כי הפסוק הנ״ל : ״וחיי לשאול הגיעו״ נאמר לאחר הפסוק : ״יום צעקתי בלילה נגדך״ שהוא ליל הסדר כנ״ל, והבן למעשה.

***

ליל שימורים הוא לה׳ להוציאם מארץ מצרים הוא הלילה הזה לה׳ שימורים לכל בני ישראל לדורותם.

כי בליל הסדר אז מאיר אור גדול ואפשר לפעול יראת שמים לבנו וליוצאי חלציו שילכו בדרך ה׳. ועל כן ציותה התורה ״והגדת לבנך״ בלילה הזה כי

אז הוא הזמן להגיד ולספר להם בנפלאות ה׳ יתברך ויהיו הדברים נשמעים ונתקבלים בלב השומעים.

ובספר הקדוש ׳מנוחה וקדושה׳ (חלק שני עמ׳ 94) כתב : ודע - מי שברא אותנו ואת יצרנו הרע, יודע שבשעה שמצה ומרור מונחים לפניך אז מועיל מעשה השרשת יראת שמים לבנו ולא בעת אחר, ע״כ.

ובודאי שכוונתו כי עיקר פתיחת הלב שיכנסו הדברים בלב הבנים הוא בלילה הזה בשעה שמצה ומרור מונחים לפניך וממנו יושפע לשאר הימים כמו שבתות וימים טובים שגם אז יש לדבר עם הבנים ביראת שמים.

וזה : ״**הלילה הזה לה׳ שימורים לכל בני ישראל לדורותם**״. רוצה לומר שהלילה הזה הוא לה׳, הינו יש בסגולתו לפעול להתקרב לה׳. כי ׳שימורים לכל בני ישראל לדורותם׳. כי על ידי סיפור ההגדה אפשר לפעול שיהיו שימורים לכל בני ישראל לדורותם, הינו שמירה עליונה ומעולה לכל בני ישראל שיהיה המשך טוב לדורותם, הינו לבניהם שהם המשך הדורות.

ועיקר השמירה שנמשכת מהלילה הזה להמשך הדורות הוא על ידי סיפור יציאת מצרים כי אז אפשר לפעול אצלם וכנ״ל, והבן למעשה.

***

מה שנוהגים לפתוח את הדלת לאליהו הנביא.

וקשה, שהרי אליהו מלאך הוא ויוכל להיכנס גם בדלת סגורה וכמו שמצינו בעת הברית שגם אם הדלת סגורה אליהו מגיע ובלבד שיכריזו ׳זה הכסא של אליהו הנביא׳ כמובא בזוהר.

אלא שמה שפותחים את הדלת הוא להורות שאליהו לא יכנס בבית שהדלת סגורה ואין מכניסים שם אורחים וכמו שאומרים חכמינו הקדושים (ב״ב ז:) ׳ההוא חסידא דהוה רגיל אליהו דהוה משתעי בהדיה עבד בית שער ותו לא משתעי בהדיה׳ ופרש״י : ׳לפי שמפסיק בעניים הצועקין ואין קולם נשמע׳.

נמצא שאין אליהו מגיע למקום בו הדלת סגורה ואין קול העניים נשמע. ועל כן פותחין את הדלת להורות שרק באופן שהדלת פתוחה אפשר שיבוא אליהו, ודו״ק.

***

מה שיש במצה חורים.

כי כל חור הוא בחי׳ נקודה. ואומר רבנו ז״ל (לקו״מ ח״א סי׳ רפ״ב) שצריך למצוא בעצמו נקודות טובות ולדון עצמו לכף זכות ובזה זוכה לחזור בתשובה.

ועיקר הנקודה הטובה הוא בבחי׳ מה שלא עשני גוי ומאמין ושמח באלקי עולם ה׳. וכשיש לו אמונה בו יתברך, הגם שעדיין יש בו הרבה פגמים וחסרונות וכו׳, אך על ידי האמונה נחשב לו שמקיים את כל המצוות וכמו שאומרים חכמינו הקדושים ׳כל הכופר בעבודה זרה׳ וכו׳. ואפילו ריקנין שבך מלאים מצוות כרימון. וביאר **אדמו״ר נ״י** שברימון יש תרי״ג גרעינים, וכשמאמין בה׳ יתברך נחשב לו שקיים את כל התרי״ג מצוות ועל כן הוא מלא מצוות כרימון.

וזה בחי׳ החורין שיש במצה. כי הגם שיש בה חסרון אשר ׳לא הספיק בצקם להחמיץ׳ ונמצא שאין בו שלמות, אף על פי כן, המצה בעצמה היא רצונו יתברך וכשאוכלים אותה יש בו מצוות רבות, ועל כן עושין בה חורין וכל חור הוא נקודה, להורות שמכניס בעצמו נקודות רבות על ידי אכילתה.

וזה בחי׳ ״דודי שלח ידו מן החור״, הינו חרות על הלוחות (שמות ל״ב) בחי׳ נגלה שבתורה (עיין לקו״מ ח״א סי׳ י׳). כי דרך החור שולח לו ה׳ יתברך התחזקות, שזוכה לנהוג עצמו בפשיטות ולקיים נגלות התורה ובודאי יש בו עדיין טוב הרבה וכו׳ וכו׳, והבן.

***

בעניין שרויה.

היקשו לפי הנוהגים להחמיר בשרויה ולקחת חסה למרור. לאחר ששוטפים היטב את החסה, איך מקיימים בה 'כורך' והרי מרטיבים בזה את המצה ויש חשש של שרויה.

והגם כי לפי פשוטו כשאוכלים מהר טרם יחמץ אין חשש. אך מאחד מאנשי שלומנו שמעתי שיש לרמז בזה על פי דברי רבנו ז"ל (ספר המידות, צדיק סי' צז) : 'יש להיזהר מלהראות חסידות לפני גדולים'.

וחכמינו הקדושים אומרים (ירושלמי שבת ו:) כל האומר שמועה מפי אומרה יהא רואה בעל השמועה כאלו הוא עומד כנגדו'.

על כן עתה כשאומרים : 'זכר למקדש כהלל. כן עשה הלל. בזמן שבית המקדש היה קים היה כורך פסח מצה ומרור ואוכל ביחד לקיים מה שנאמר על מצות ומרורים יאכלהו'.

ונמצא שאומרים את שמועתו של הלל וצריך לראות כאילו הלל עומד כנגדו, וממילא כיון שהיה הלל כורך, לא שייך להחמיר ולא לכרוך מצד חומרא של שרויה. שהרי 'יש להיזהר מלהראות חסידות לפני גדולים' וכיון שהלל עומד כאן כנגדו והוא בעצמו כן היה כורך, בודאי אין להראות חסידות בפניו ולא לכרוך, ודו"ק.

***

אדמו"ר מוהרא"ש נ"י אמר שיש קשר גדול בין פסח לראש השנה. כי מובא בזוהר (תצוה קפג:) : 'ביומא דראש השנה דאיהו יומא דדינא דלאו איהו אלא לאינון דלא נטלו מיכלא דאסותא' (בראש השנה שהוא יום הדין, אינו אלא לאותם שלא לקחו את מאכל הרפואה, דהינו מצה) דהא ביומא דא דראש השנה ההוא חמץ סלקא ומקטרגא על עלמא וכו' (שהרי ביום זה של

ראש השנה, עולה החמץ ומקטרג על העולם, ומי שלא אכל חמץ אלא מצה – אין מי שיקטרג עליו).

הכלל העולה הוא שמה שדנים את האדם בראש השנה, הוא רק לאותם אנשים שלא אכלו מצה בפסח.

ולבאר זה נראה על פי דברי האריז״ל שמי שנזהר מחמץ בפסח מובטח לו שלא יחטא כל השנה. וכיון שלא יחטא בודאי שלא יהיה על מה לקטרג עליו ולדון אותו בראש השנה.

על כן הוא דבר גדול מאד לאכול מצה ולשמור מאד מן החמץ ובזה ינצל מדינים בראש השנה, והבן למעשה.

***

מה שמדפיסים בכל שנה הגדות חדשות.

כי אומרים בשם הרה״ק מראפשיץ זי״ע שהרשע של השנה הקודמת כבר אינו רשע כנגד הרשע שיש בשנה הזאת. הינו כי בכל עת מתחדשים הרשעים וכו׳. ולפי זה הרשע מהשנה הקודמת נחשב לטוב לעומת הרשע החדש מהשנה הזו. ועל כן צריך להגדות חדשות שיש בהן את הרשע החדש כי הרשע הקודם שוב אינו רשע לעומתו כנ״ל ואין יוצאים בו ידי חובת קריאת הבן הרשע.

ויש לומר באופן אחר ; יען שהרשע מהשנה הקודמת כבר חזר בתשובה על ידי התשובה שהשיבו לו ועל ידי קרבתו לחכם (כי הרשע מופיע בהגדה תיכף אחר החכם ועל ידי קרבתו אליו חזר בתשובה), על כן עתה שכבר שב בתשובה החל להדפיס בעצמו את ההגדות ולגלות את האמונה בעולם. כי עיקר התשובה היא הדפסה והפצה (לקו״מ ח״א סי׳ י״ד). והן ההגדות החדשות הנדפסות בכל שנה, הכל על ידי הבן הרשע ששב בתשובה והחל להדפיס, והבן.

***

שלא אחד בלבד עמד עלינו לכלותינו והקב״ה מצילנו מידם.

כי הנה ה׳ יתברך הוא אחד יחיד ומיוחד ורק לו יתברך הישועה. אך ׳**לא אחד בלבד**׳ פירושו שחושבים שיש עוד מי שיכול להושיענו מלבד ה׳ יתברך ואומרים כי ׳לא אחד בלבד׳ יכול להושיענו ח״ו. וה׳לא אחד בלבד׳, הוא הדבר ש׳**עמד עלינו לכלותינו**׳ (א) כי ״ארור האיש אשר שם בשר זרועו״. אך כשאוחזים באמונה חזקה בו יתברך, אזי ׳**הקב״ה**׳ לבדו דיקא, ׳**מצילנו מידם**׳ כי בלתי לה׳ לבדו ורק לו יתברך הישועה וההצלה ו״ברוך הגבר אשר יבטח בה״״.

וזה : ״אחד חכם ואחד רשע״ – כי מי שאוחז ב׳אחד׳ המיוחד יתברך הוא החכם האמיתי. אך ׳ואחד׳ עם ו׳ המורה על תוספת, זהו בחי׳ הרשע וכל שאר הכיתות שנפלו למבוכות באמונה רח״ל. כי פוסחים על שתי הסעיפים ופרט לאמונה בה׳ מוסיפים אמונות זרות אחרות רח״ל, שזה : ׳ואחד׳ ולא ׳אחד׳ בלבד בלא הו׳, והבן היטב לשמור ולעשות.

(א) עיין בשל״ה (מסכת פסחים, מצה עשירה) : ׳מי יתן טהור מטמא לא אחד׳ – שהטהרה באה מכח הטומאה שהיא עתה ׳לא אחד׳, עיי״ש. כי עיקר הטומאה היא ׳לא אחד׳.

מכת חושך.

יש לבאר בהקדים מה שכתב **אדמו״ר מוהרא״ש נ״י** (אשר בנחל חלק נד י׳ שלח) : מספרים על רבנו איש האלוקים המהרש״א זי״ע, שקודם שהלך לומר שיעור לפני התלמידים היה נכנס בחדר וסגר את עצמו ואחר כך יצא. והתלמידים מאוד התפלאו – מה זה ועל מה זה.

ופעם החליטו לשלם לבחור שיתחבא בחדר בארון ויסתכל משם מה הרבי עושה. והנה אך נכנס המהרש״א הקדוש, הוציא ספר, ותיכף כשפתח את הספר להביט בו יצא אור ואש גדולה ונשרפה לבחור הראיה והתחיל

לבכות: רבי! תמחלו לי! נכנסתי לכאן שלא ברשות, ועכשיו אבד לי חוש הראיה, ומה עלי לעשות?!

ענה ואמר לו המהרש"א הקדוש: מהיום והלאה קבל על עצמך לא להסתכל עלי ולא להרהר עלי, והבטיח. ועשה המהרש"א הקדוש עיגול ופתאום קיבל התלמיד את הראיה בחזרה. רואים מכאן את מעלת אמונת חכמים, ואיך שאסור להרהר עליהם כלל, כי אחרת מי יודע מה יקרה לאדם הזה, כי על הכל הקדוש ברוך הוא מוחל, אבל לא על בזיון תלמיד חכם, וכל שכן לא בזיון צדיק הדבוק באין סוף ברוך הוא, ע"כ.

נמצא שעל ידי קושיות שיש על הצדיק מאבדים את הראיה ועל ידי אמונת חכמים נעשה אור גדול.

ומעתה מובן מאד מה שרשעי ישראל שלא האמינו במשה ולא רצו לצאת ממצרים מתו במכת חושך דיקא ולכל בני ישראל שהאמינו במשה היה אור במושבותם.

כי האור והחושך נמשך מאמונת חכמים כנ"ל. ובמצרים שהיה אז עת הגאולה והרבי היה משה רבנו בעצמו, אדון כל הנביאים, ממילא נמשך מזה שמי שלא האמין בו והיו לו ספקות וקושיות, נמשך עליו חושך גדול ומת במכת חושך דיקא.

וכל אלו הכשרים שהאמינו במשה, להם היה אור במושבותם, וחמושים יצאו בני ישראל מארץ מצרים - אחד מחמשה. כי הנסיון היה גדול והעיקר להחזיק באמונת חכמים, והבן למעשה.

***

רבן גמליאל היה אומר: כל שלא אמר שלשה דברים אלו בפסח לא יצא ידי חובתו, ואלו הן: פסח, מצה ומרור.

תמוה מאד מה מועיל מה שאומר דיקא את שלושת הדברים הללו.

ב) צריך להבין באיזה עניין לא יצא ידי חובתו.

ויש לומר על פי דברי רבנו ז"ל (לקו"מ ח"א סי' י"א) כי מי שהוא במדרגה פחותה הוא עדין רחוק מתבונות התורה, רק על ידי אמצעות הדבור יכול לבוא לתבונות התורה לעומקה, הינו על ידי שהוא מדבר בהתורה בדיבורים, כמו שכתוב (משלי ד): "כי חיים הם למוצאיהם" 'למוציאיהם בפה' (כמו שאמרו חכמינו, זכרונם לברכה, ערובין נד.), מאיר לו הדיבור בכל המקומות שצריך לעשות תשובה, כמו שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה (ברכות כב.): 'פתח פיך ויאירו דבריך'. ובכל פעם ופעם, על ידי כל תשובה ותשובה, הוא הולך ממדרגה למדרגה, עד שיוצא ממדרגה פחותה ובא לתבונות התורה לעומקה.

וזה ששאלו יוחני וממרא למשה (מנחות פה.): 'תבן אתה מכניס לעפרים? השיב להם: אמרי אנשי, למתא ירקא, ירקא שקל'. 'תבן' זה בחינת תבונה, כמו שכתוב (משלי ב): "תבונה תנצרך", שהם הבינו שמשה רוצה להכניס תבונות התורה בישראל, ועל כן שאלו כי בזמן שאין ישראל עושין רצונו של מקום הם משולים לעפר ואיך יוכל להביאם למדרגה גבוהה, לתבונות התורה? וזה: 'תבן' לשון תבונות התורה, 'אתה מכניס לעפרים' זה בחינת עפר, הינו מדרגה פחותה. 'השיב להם: אמרי אנשי', הינו על ידי האמירות, על ידי הדיבור של איש הישראלי, הוא מאיר לו לכל המקומות שצריך לעשות תשובה. וזהו: 'למתא ירקא' למקומות שצריך לעשות תשובה. 'ירקא' הוא בחינת תשובה, כמו שאמרו במדרש (בראשית רבה פרשה מג): "וירק את חניכו" אוריקן בפרשת שופטים, הינו שזרזם לעשות תשובה, כי פרשת שופטים נאמר על תשובה: "מי האיש הירא ורך הלבב" 'הירא מעברות שבידו' (כמו שאמרו חכמינו, זכרונם לברכה, סוטה מג). וזהו: 'אמרי אנשי, למתא ירקא', הינו על ידי האמירות והדיבור של איש הישראלי, 'למתא ירקא' למקומות שצריך לעשות תשובה יאיר לו הדיבור, שיוכל לעשות תשובה, וזה: 'ירקא שקל' בחינת תשובת המשקל, שהדיבור יאיר לו שיוכל לעשות תשובת המשקל ממש וכו', עיי"ש היטב.

והכלל העולה הוא גודל מעלת האמירות והדיבורים בתורה אף שאינו מבין. כי ריבוי הלימוד עולה על הכל וכפי מה שמרבה לדבר בתורה בדיבורים, כן זוכה לצאת ממקומו הנמוך ולעשות תשובה עד שיגיע לתבונות התורה לעומקה.

ועל כן בליל הסדר שאז הוא הזמן שיצאו ממצרים, ואותה הארה מאירה בכל שנה ושנה מאז כידוע מדברי האריז״ל בסוד מה שהאיר ׳בימים ההם׳ ששב ומאיר גם ׳בזמן הזה׳.

ועל כן, מאחר שבימים ההם הוציאם משה רבנו ממקומם הנמוך על ידי שהכניס בהם לדבר בתורה באמירות ודיבורים אף שלא הבינו, שעל זה שאלו יוחני וממרא ׳תבן אתה מכניס לעפרים׳ כנ״ל. על כן גם עתה בזמן הזה תיקן לנו רבן גמליאל לומר בפשיטות : ׳פסח, מצה ומרור׳ אף שאין אנו מבינים מה התועלת בזה וכמו שאמר השל״ה הקדוש (א) שמי שאינו מבין את לימודו, על ידי שיזכיר את שמות הפרשיות : בראשית, נח, לך לך וכו׳, וכן סדר המסכתות : ברכות, שבת, וכו׳. אזי על ידי שמזכירם נחשב לו כאילו למדם. כי העיקר הוא הכוונה הרצויה לה׳ ואחר כוונת הלב הן הן הדברים.

וזה שדקדק : ״כל שלא אמר״, ׳אמר׳ דיקא. כי העיקר הוא לומר אף שאינו מבין, בחי׳ ׳אמרי אנשי׳ הנ״ל. כי מי שכן אומר בפשיטות ׳פסח, מצה ומרור׳, בזה ממשיך על עצמו הארה נפלאה עד שיזכה לתבונות התורה ויוצא מכף חובה לכף זכות כי זוכה לתשובת המשקל ממש כנזכר בדברי רבנו ז״ל הנ״ל. ומעתה מובן מאד מפני מה כל שלא אמר פסח, מצה ומרור לא יצא ידי חובתו, כי מאחר שמבקש להבין כל דבר ואינו מוכן לומר מבלי להבין, על כן ישאר בגלות דעתו ולא יצא מידי חובה לכף זכות, כי בודאי לא יעשה תשובת המשקל.

ועל כן דיקא רבן גמליאל הוא שגילה לומר בליל הסדר ׳פסח, מצה ומרור׳ גם מבלי להבין מה תועלת יש בזה. כי בתחילה אחז שכל תלמיד שאין תוכו

כברו אל יכנס לבית המדרש אך לבסוף העבירוהו מנשיאותו והתרבו הספסלים בבית המדרש והלך לבקש מחילה מרבי יהושע (ברכות כח.).

והנה, בעל ההגדה סידר את דבריו של רבן גמליאל לאחר המעשה ברבי אליעזר ורבי יהושע ורבי אלעזר בן עזריה ורבי עקיבא ורבי טרפון שהיו מסובין בבני ברק. ובמעשה ההוא אמר רבי אלעזר בן עזריה 'הרי אני כבן שבעים שנה ולא זכיתי שתאמר יציאת מצרים בלילות'. וזה היה לאחר שהורידו את רבן גמליאל מנשיאותו ומינו את רבי אלעזר בן עזריה תחתיו ולאחר מכן החזירו את רבן גמליאל וחילקו את השבתות בינו לבין רבי אלעזר בן עזריה כמובא שם בגמרא ברכות הנ"ל.

נמצא שמה שאמר רבן גמליאל 'כל שלא אמר שלושה דברים אלו וכו' לא יצא ידי חובתו', את הדברים האלה אמר לאחר שהורידוהו והחזירוהו והתרבו הספסלים בבית המדרש (ולכן סידרם בעל ההגדה לאחר המעשה שהיו מסובין בבני ברק כנ"ל). כי אז השיג שיש לקרב גם את מי שאין תוכו כברו ועיקר הקירוב הוא על ידי שמכניסים בכל האנשים הפשוטים האלו, בחי' עפרים כנ"ל, שידברו בתורה בדיבורים אף שאין מבינים.

ועל כן אמר שכל שלא אמר בפסח שאז מאירה אותה הארה שהכניס משה רבנו בכל האנשים הפשוטים והמגושמים, 'פסח, מצה ומרור', אף שאין מי שמבין מה מועיל לומר את שלושת הדברים הללו, אזי 'לא יצא ידי חובתו'. כי עיקר היציאה מכף חובה לכף זכות הוא על ידי שחוזרים בתשובה אליו יתברך. ועיקר החזרה בתשובה, הינו תשובת המשקל היא על ידי 'אמרי אנשי' כנ"ל – שמדברים בתורה באמירות אף שאין מבינים, והבן למעשה.

(א) זו לשון קדשו (הגהות לתולדות אדם, בית אחרון י') : ראיתי וקבלתי אף מי שהוא עם הארץ גמור ומצטער מאד על מיעוט הבנתו ואינו מבין שום דבר, וקורא בכל לבו שמות של תורה שבכתב ותורה שבעל פה, כגון המזכיר שמות חמישה חומשי תורה חומש בראשית שמות תורת כהנים חומש הפקודים חומש משנה תורה, ואחר כך מזכיר שמות כל פרשה ופרשה מהחומש בראשית נח לך לך וכו', ואחר כך שמות נביאים ראשונים

ואחרונים וכתובים כגון יהושע שופטים שמואל מלכים ישעיה ירמיה יחזקאל כו׳ וכן כולם, ואחר כך שמות שיתא סדרי משנה זרעים מועד נשים נזיקים קדשים טהרות, ושמות כל המסכתות ופרקיהן כאשר הם נדפסים בסוף הסמ״ג, ואחר כך שמות מדרשי רז״ל כגון רבות תנחומא ספרא ספרי מכילתא תורת כהנים מדרש תהלים מדרש משלי אבכיר ילקוט ועוד הרבה כיוצא בהם, וכן מדרשים המדברים מסודות אלהיות זוהר ותקוני זוהר ובהיר ופרקי המרכבה ופליאה וקנה וכיוצא בהן, והוא קורא אלו השמות ונפשו חשקה בהן ובוכה על שאינו מבינם, אז הוא מרוצה להשם יתברך, ויזכה לזה לעתיד לבוא, ובתנאי שיסייעו בכל כחו לעזור לאותן המבינים בהם. על כן יעשה כל אחד לוח שירשום כל השמות ויקרא אותם ויהיו שגורים בפיו, כי אף מי שאינו עם הארץ, מכל מקום ראיתי בני עלייה והנה מועטים הזוכים ללמוד כולם, וקריאת השמות תועיל להיות נחשב כאילו עיין ולמד כולם, ובתנאי כשעושה כל המוטל עליו ובכל יכלתו, וישמע חכם ויוסף לקח.

***

בעניין הכרפס.

לקוטי הלכות הלכות נטילת ידיים לסעודה הלכה ו׳ :

וזה בחינת שתי הרחיצות בליל פסח. ׳רחיצה׳ בחינת בטחון, כי בטחון בלשון תרגום הוא רחיצה. (וכן ראיתי באיזה ספר שסימן רחיצה מרמז על בטחון). הינו שקודם האכילה צריכין לרחוץ ידיו במים שזהו מצות נטילת ידים לסעודה כדי לטהר הידים שהם עסקניות כדי שיוכל להמשיך שפע פרנסה מהידים שיש בים החכמה וכנ״ל. וכל זה נמשך על ידי בטחון כמו שמבאר שם בהתורה הנ״ל שהכל מצפין על פרנסה. והמלכות מקבלת כל אלו הבטחונות ועולה עמהם ומקבלת הפרנסה מהידים שיש בים החכמה וכו׳. ועל - כן צריכין רחיצה במים קודם האכילה, כי המים שהם בחינת הדעת של ים החכמה, הם מטהרין מכל הטמאות שבאין על - ידי הרוח שטות שהוא הפך הדעת. ועל - פי רב מונע הרוח שטות מעבודתו יתברך על - ידי טרדת הפרנסה מחמת שהרוח שטות מטעה אותו כאלו יש בכח ידיו להמשיך פרנסה שזה בחינת פגם ואמרת ׳כחי ועצם ידי עשה לי וכו״. על -

כן צריכין לרחץ ידיו במים להורות שהפרנסה הוא רק על - ידי טהרת הידים במים עד שנכללין בהידים שיש בים החכמה שמשם כל הפרנסה. כי הידים בקדשה הם בחינת בטחון שמרימין ידיו לה׳ יתברך בבחינת פרשתי ידי אליך שטחתי אליך כפי. כי אין לי שום בטחון בכחי ועצם ידי. כי אם בך לבד בטחתי. ועל - כן נקרא רחיצה לשון בטחון כנ״ל כי כל הפרנסה והעשירות שכלם נמשכין על - ידי מים שמגדלים כל דבר ואפלו אוצרות (כמו שמבאר במקום אחר) בבחינת יפתח ה׳ לך את אוצרו וכו׳ לתת מטר ארצך בעתו וכו׳. הכל נמשך מים החכמה הנ״ל על - ידי הבטחונות של ישראל. ועתה בפסח צריכין שתי רחיצות. שמקודם אכילת הכרפס נוטלין גם - כן ידיו שזהו סימן ׳ורחץ׳. לומר שאפלו אכילה זאת של מעט ירק אין בכחי להמשיך כי אם על - ידי בטחון בחסדך לבד. וזה עקר שלמות הבטחון שאפלו כשהאדם בעניות ובדחקות גדול ופרנסתו מצמצמת מאד ואין לו כי אם מעט ירק אל יהרהר אחר מדותיו רק יאמר הלא גם זה המעט ירק הוא חסד נפלא מה׳ יתברך. על - כן אני בוטח בו. כי האלקים הרועה אותי במעט ירק הזה הוא יכול לפרנסני בכבוד ועשר גדול כרצונו. כי לא ממוצא וממערב וכו׳ כי אלקים שופט זה ישפיל וזה ירים:

ויש לרמז שעל - כן כנוהו רבותינו זכרונם לברכה בשם כרפ״ס. וכל המפרשים תמהים על זה. אך על - פי הנ״ל יש לרמז שעתה ביציאת מצרים בתחלת הגאלה שהיו ישראל חזקים מאד מאד בבטחון. כמו שכתוב, וגם צדה לא עשו להם. והכתוב משבחן מאד על זה, כמו שכתוב, זכרתי לך חסד נעוריך וכו׳ לכתך אחרי במדבר וכו׳, כמו שפרש רש״י שם. על - כן אנו ממשיכין עתה עלינו הבטחון בזה. כי אנו מאמינים שגם זה המעט ירק הכל בהשגחה נפלאה מה׳ יתברך. ועל - כן נקרא בשם כרפס שהוא שם של בגדי משי יקרים, כמו שכתוב, חור כרפס ותכלת. כלומר אני בוטח שהכל בידך וזה המעט ירק הוא חדוש נפלא כמו לבושים יקרים הנקראים כרפס. ואני בוטח בך שאתה יכול להגביהני לפרנסני בעשר וכבוד בבגדי כרפס כי הכל בידך לבד. וזה עקר המתקת מחין דקטנות. וזה עקר תקון העניות שבשביל זה נקראת המצה לחם עני שהוא תקון להעני. כי העקר על - ידי בטחון שהוא בחינת מצה שנאפית בחפזון כי גרשו ממצרים וכו׳ וגם צדה לא עשו להם. וזהו גם - כן אכילת הכרפס שרוחצין ידיו ואוכלין אותו קודם כל

המאכלים לחזק הבטחון מתכלית תכלית העניות. לבטח בו בישועתו כי הכל ממנו יתברך לבד והעשר והכבוד מלפניו וכו׳. שעל - ידי זה מגרשין הרוח שטות בחינת שטו העם ולקטו וכו׳. וזוכין לדעת הנ״ל שהוא בחינת כלליות העולמות שהוא בחינת גלגל החוזר המבואר בהתורה של ׳גאלת שבט׳ וכו׳ הנ״ל. שהוא בחינת זה ישפיל וזה ירים בחינת המגביהי לשבת המשפילי לראות וכו׳ מקימי מעפר דל מאשפת ירים אביון. בחינת ה׳ מוריש ומעשיר משפיל אף מרומם. שהכל בבחינת גלגל הנ״ל שעל - ידי כל זה זוכין להארת הרצון בשעת האכילה שנמשך משם כנ״ל.

***

יחץ

אדמו״ר מוהרא״ש נ״י אמר שֶׁצַּדִּיקִים פֵּרְשׁוּ ״מוֹצִיא מַצָּה״ עַל יְדֵי אֲכִילַת מַצָּה מוֹצִיאִים מֵעַצְמוֹ אֶת כָּל הַזֻּהֲמָא וְהַלִּכְלוּךְ וְהַטִּנּוּף שֶׁנִּכְנַס בּוֹ כָּל הַשָּׁנָה, וּמוּבָא בַּסֵּפֶר ״מָאוֹר וָשֶׁמֶשׁ״ שֶׁעַל יְדֵי אֲכִילַת מַצָּה שִׁבְעַת יָמִים זוֹכִים לְתַקֵּן מָה שֶׁקִּלְקֵל בְּשִׁבְעִים שָׁנָה. וְכֵן מוּבָא בַּסֵּפֶר ״מְנַחֵם צִיּוֹן״ שֶׁעַל יְדֵי אֲכִילַת מַצָּה שִׁבְעַת יָמִים מְתַקְּנִים אֶת הַשִּׁבְעָה מִדּוֹת חג״ת נהי״ם, ע״כ.

וכתב השל״ה הק׳ (מסכת פסחים, מצה שמורה) : מצאתי בכתבי הקודש דהאר״י ז״ל, ואמנם המצה הם חכמה ובינה ואין שם אחיזה לחיצונים. והנה ה׳ה׳ יש לה שלושה ציורים, או ׳דו׳ או ׳די׳ או ג׳ ווי״ן, וג׳ אלו ב׳ה׳ מן אלהים. וכנגד ציור ׳דו׳ אנו בוצעין מצה השניה האמצעית לשנים, וצריך לבצוע החלק האחד גדול מהשני, אחד הגדול כנגד ה׳ואו׳ והקטן כנגד ׳ד׳, כי מספר ו׳ יתיר על מספר ד וכו׳ עיי״ש.

נמצא שיש לחצות את המצה האמצעית לחלק גדול וחלק קטן כנגד ׳דו׳. והוא רמז שעל ידי אכילת מצה מתקן גם את כל גלגוליו ומאורעותיו עד אדם הראשון כי אדם הראשון ׳דו׳ פרצופין נברא (ברכות סא). וכשאוכל מצה חוזר ומתקן עד שם, והבן למעשה.

***

בעניין מה שאמר האר״י הקדוש שמי שנזהר ממשהו חמץ בפסח מובטח לו שלא יחטא כל השנה.

חכמינו הקדושים אומרים (ע״ז ד:) שלא היו ישראל ראויים לאותו מעשה של חטא העגל אלא כדי להורות תשובה לרבים. ומובא על זה בספרים ביאור שהרי באותה שנה שיצאו ממצרים לא אכלו חמץ בפסח כי אם המצות שהכינו ויצאו בחפזון. נמצא שנזהרו ממשהו חמץ בפסח ועל כן ׳לא היו ראויין׳ לאותו מעשה ולא לשום חטא ועון כדברי האר״י הקדוש הנ״ל שהנזהר ממשהו חמץ בפסח מובטח לו שלא יחטא כל אותה שנה. ומה שכן חטאו הוא כדי להורות תשובה לרבים.

והוא כדברי רבנו ז״ל (לקו״מ ח״ב סי׳ מח) שצריך להיות עקשן גדול בעבודת ה׳, לבלי להניח את מקומו, דהיינו מעט מקצת עבודתו שהתחיל, אף אם יעבור עליו מה. וזכור דבר זה היטב, כי תצטרך לזה מאד, כשתתחיל קצת בעבודת ה׳. כי צריך עקשנות גדול מאד מאד, להיות חזק ואמיץ, לאחוז עצמו, לעמוד על עמדו, אף אם מפילין אותו ח״ו בכל פעם. כי לפעמים יש, שמפילין אחד מעבודת ה׳ כידוע. אעפ״כ, עליו לעשות את שלו, לעשות מה שיוכל בעבודת ה׳, ואל יניח עצמו ליפול לגמרי ח״ו. כי כל אלו הנפילות, והירידות, והבלבולים, וכיוצא בזה, צריכים בהכרח לעבור בהם, קודם שנכנסין בשערי הקדושה, וגם הצדיקים האמתיים עברו בכל זה וכו׳ עיי״ש.

ועל כן כשיודע אדם שנזהר במשהו חמץ בפסח ובכל זאת באה תקלה לידו לאחר מכן ונכשל באיזה עניין, ידע כי מן השמים הוא ובודאי בחשבון צדק מאיתו יתברך ואין זה דומה למי שלא נזהר ממשהו חמץ וגם נכשל באיזה חטא לאחר מכן. על כן צריך לחזק את עצמו שלא תחלש דעתו חלילה וכעין מה שארע לישראל שלא היו ראויין לאותו מעשה וכו׳ כנ״ל.

וזה שאומר רבנו ז״ל (לקו״מ ח״א סי׳ כ״ה) ובזה טועין החסידים הרבה, שפתאום נדמה להם שנפלו מעבודת ה׳, ובאמת אין זה נפילה כלל, רק

מחמת שצריכין לעלות ממדרגה למדרגה, ואז מתעוררין ומתגברין מחדש הקלפות, שהם התאוות והבלבולים והדמיונות והמחשבות והמניעות כנ״ל, על כן צריכין להתגבר בכל פעם מחדש לחזר ולהכניע ולשבר הקלפות והמניעות וכו׳ שבכל מדרגה ומדרגה מחדש, אבל באמת אין זה נפילה כלל כנ״ל, והבן היטב.

***

חכם מה הוא אומר. מה העדות והחקים והמשפטים אשר צוה ה׳ אלקינו אתכם. ואף אתה אמור לו כהלכות הפסח אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן. רשע מה הוא אומר וכו׳.

קשה מהי התשובה שמשיבים לחכם.

ב) מדוע נסמך הרשע לחכם.

ויש לומר כי החכם שאל בשביל ללמוד ולא בשביל לקנטר. וזה שכתבו המפרשים שלכן משיבים לו כהלכות הפסח, דהינו מה שציותה התורה בעניין קרבן פסח וכן מלמדים אותו גם הלכה השייכת לזה מדרבנן והיא שאין מפטירין אחר הפסח אפיקומן.

ובזה יובן מדוע נסמך הרשע לחכם. כי גם מי שעובר על דבריהם של חכמינו הקדושים נקרא רשע. ועל כן תיכף לאחר שמלמדים את החכם הלכה מדרבנן, מרמזים לו שאם לא ישמור את כל דבריהם הנאמרים באמת, תיכף יהפך לרשע המקשה : ׳מה העבודה הזאת לכם׳ – הינו : מילא מה שציותה התורה עלינו לשמור, אך מדוע אתם מעמיסים עליכם עבודה נוספת לשמור את דברי חכמים. לכן הסמיכו את הרשע לחכם להורות שבקל יכול החכם להתהפך לרשע רח״ל, ודו״ק.

***

מסכת ברכות דף ס. ובו יתבאר מה שהיה הלל כורך זכר למקדש.

תנו רבנן מעשה בהלל הזקן שהיה בא בדרך ושמע קול צוחה בעיר אמר מובטח אני שאין זה בתוך ביתי ועליו הכתוב אומר משמועה רעה לא יירא נכון לבו בטוח בה׳ אמר רבא כל היכי דדרשת להאי קרא מרישיה לסיפיה מדריש מסיפיה לרישיה מדריש מרישיה לסיפיה מדריש משמועה רעה לא יירא מה טעם נכון לבו בטח בה׳ מסיפיה לרישיה מדריש נכון לבו בטח בה׳ משמועה רעה לא יירא.

צריך להבין מה בא רבא להשמיענו שדיקא את הפסוק הזה אפשר לדרוש מראשו לסופו ולהיפך.

ויש לומר כי המפרשים כתבו (א) שמה שהיה מובטח הלל שאין זה בתוך ביתו, הינו הצוחה. כי אפשר שתהיה איזו צרה בתוך ביתו אך היה מובטח שאין בני ביתו צווחים אלא מקבלים באהבה.

כי רבנו ז״ל אומר (לקו״מ ח״ב סי׳ פ״ב) שיש בחינת כסדר ושלא כסדר. ׳קדם׳ הוא בחינת כסדר, בחינת אלף בית כסדר, ואחור הוא בחינת תשר״ק שלא כסדר וכו׳.

וזה שאנו רואים שלפעמים הולך להאדם שלא כסדר, כי שלמות של כל הדברים אינו אלא כשהם מיוחדים ומקושרים בו יתברך וכו׳ וכו׳, עיי״ש היטב.

והכלל העולה הוא שאדם צריך לבטל את עצמו ולקיים ׳בטל רצונך מפני רצונו׳. דהינו שלא יהיה לו שום רצון אחר מבלעדי רצונו יתברך. ואת כל מה שיעשה עמו ה׳ יתברך יקבל באהבה כי ידע שהכל לטובתו.
וכשאדם אוחז בזה אזי הולך לו כסדר כי מבין שכך רצונו יתברך והוא הסדר הנכון. וגם כשעובר עליו צרות ויסורין ח״ו אשר זה בחי׳ שלא כסדר, גם את זה מקשר אליו יתברך ויודע שכך הוא הסדר כי מאיתו יתברך לא תצא הרעות.

מה שאין כן מי שהוא איש גס ומגושם והולך בשרירות לבו, אזי אצלו הולך תמיד שלא כסדר כי כשלא עולה לו כפי דעתו ורצונו אזי נשבר ומטיח דברים כלפי מעלה רח״ל וחי במרירות ויאוש.

וזה שרגיל **אדמו״ר מוהרא״ש נ״י** לחזור על דברי החת״ם סופר זי״ע (כי תשא על הפסוק ״וראית את אחורי ופני לא יראו״) : הנה אנחנו רואין כמה דברים הנעשים בארץ מתחת אשר אנו מתמיהים למה עשה ה׳ יתברך ככה.

אבל אחר רבות הזמן אנו רואים ומבינים למפרע כי הכל כאשר לכל כולם היו הכנות כדי שיעשה איזה דבר גדול.

וכאשר היה הנס בפורים, כי הריגת ושתי ולקיחת אסתר וכל הסיבות שהסביבו עד שבא לכך, הכל היה הכנה להצלת ישראל. אבל קודם שנעשה פתגם המלך אין אנו מבינים, רק מאמינים, כי בלי ספק לא דבר ריק הוא, רק מאיתנו טעם הדבר כמוס ונעלם. וזאת האמונה טובה גדולה היא לנו כי מקבלין אנו שכר על האמונה.

וזהו : ״וראית את אחורי״ - לאחר שנעשה תכלית הדבר תראה ותבין למפרע מה שהיה ומה שנעשה. אבל ל״פני לא יראו״ - קודם עשית הדבר לא יראו ולא יבינו תכליתו, עכלה״ק.

וכן מובא מהרה״ק הרבי ר׳ ברוך ממעז׳בוז זי״ע (בוצינא דנהורא) שאמר : ה׳ יתברך אמר למשה רבנו עליו השלום : בעולם הזה כל מה שתראה לא תראה אלא ׳את אחורי׳ שהם דברים תמוהים, ׳ופני לא יראו׳, ע״כ.

וזה ככל דברי רבנו ז״ל הנ״ל שאדם צריך לבטל את עצמו ולהאמין שבכל הדברים התמוהים שרואה וכל מה שנעשה איתו היפך רצונו, שזה בחי׳ שלא כסדר, בודאי גם שם נמצא ה׳ יתברך ויש לו להאמין בזה ולהתחזק באמונה ותפלה וכמו שאומר רבנו ז״ל בפנים התורה הזאת שהעיקר הוא לקשר את בחי׳ מלכות פה שהיא תפלה לכל מה שנעשה איתו ובזה הולך לו כסדר.

וזו היתה דרכו של הלל שהכניס בבני ביתו שעל כל צרה שלא תבוא יבטלו את עצמם ויעסקו בתפלה ואמונה ולא יצווחו כמי שנבהל על ממונו שלא לאבדו ועל כן היה מובטח שאין הצווחה בתוך ביתו **ועליו הכתוב אומר משמועה רעה לא יירא נכון לבו בטוח בה׳.**

אמר רבא כל היכי דדרשת להאי קרא מרישיה לסיפיה מדריש מסיפיה לרישיה מדריש מרישיה לסיפיה מדריש משמועה רעה לא יירא מה טעם נכון לבו בטח בה׳ מסיפיה לרישיה מדריש נכון לבו בטח בה׳ משמועה רעה לא יירא.

הינו שרבא בא לגלות שהלל וההולכים בדרכו אוחזים בשלמות בבחי׳ כסדר. כי גם מה שהוא ׳שלא כסדר׳, תיכף מקשרים לבחי׳ ׳כסדר׳ כי יודעים שגם זו לטובה ומאיתו יתברך.

ועל כן הפסוק הזה נדרש מראשו לסופו שזה בחי׳ אל״ף בי״ת כסדר. וכן מסופו לראשו שזה בחי׳ תשר״ק – שלא כסדר.

וזה שפרש״י : ׳כל היכי דדרשת ליה להאי קרא - מדריש לחדא משמעות׳. והוא כנ״ל ; שבכל אופן שנדרוש את הפסוק הזה הוא נדרש לאותה המשמעות – לבטוח בה׳ ולקבל באהבה ולידע שהכל כסדר. ואין זה משנה אם דורשים אותו מראשו לסופו שזה בחי׳ אל״ף בי״ת כסדר, או מסופו לראשו שזה בחי׳ תשר״ק.

כי גם כשדורשים אותו מסופו לראשו, בחי׳ שלא כסדר: **׳נכון לבו בטח בה׳ משמועה רעה לא יירא׳**, גם אז הוא נדרש היטב. כי מאחר שנכון לבו בטוח בה׳ וסומך עליו יתברך בכל מה שנעשה איתו אף בדברים הנראים ׳שלא כסדר׳, אזי האדם הזה לא יירא משמועה רעה כי יודע שאין שום רע והכל מאיתו יתברך ומושגח כסדר.

וזה (פסחים קטו) : ׳אמרו עליו על הלל שהיה כורכן בבת אחת ואוכלן שנאמר על מצות ומרורים יאכלהו׳. כי הלל זכה לשלמות הדעת וידע שגם

המרור שהוא בחי׳ שלא כסדר כי רע ומר וכו׳. גם הוא בחי׳ כסדר ויש לכרוך אותו יחד עם המצה שהיא בחי׳ כסדר שאינה מחמיצה בקושיות וכו׳.
וזה שאנו אומרים בהגדה : ׳זכר למקדש כהלל׳, ׳למקדש׳ דיקא שהוא שלמות הדעת כמו שאמרו ׳כל מי שיש בו דעה כאילו נבנה בית המקדש בימיו׳.

והגם שאנו שרויים בגלות קשה ומרה, אך עדיין צריך שתהיה לנו דעת, בחי׳ המקדש, לידע שהכל לטובה ולכן כורכין את המצה יחד עם המרור כי שלמות הדעת היא ׳בה׳ אהלל דבר באלקים אהלל דבר׳ – לידע שבין בחסד ובין בדין, הכל לטובה (לקו״מ ח״א סי׳ ד׳).

וזה בחי׳ מה **שאמר אדמו״ר מוהרא״ש נ״י** שדיקא הלילה הזה נקרא ׳ליל הסדר׳ אף שהוא נראה שלא כסדר. כי בכל השנה עושים קידוש ותיכף יושבים לאכול, אך בלילה הזה לאחר הקידוש עושים נטילה ללא ברכה ואוכלים כרפס ואחר כך חוצים את המצה, ומכסים אותה, ומחלקים אגוזים, ובין כך נשפך היין וכו׳ וכו׳. צריך לידע שכל זה הוא כסדר כי כך רוצה ה׳ יתברך ובודאי שהכל לטובה. ומי שזוכה לקבל את הכל באהבה, חי חיים טובים ואינו ירא משמועה רעה, והבן היטב.

(א) עיין בתפלה למשה (אלמושנינו ח״ג מאמר א׳) שהלל לא היה בטוח שאין הצרה בביתו, אך היה בטוח שהצווחה אינה מביתו כי לימד את בני ביתו שגם בצרות ישנן חסדים והכל לטובה.

***

שיעורים באידיש ולשון הקודש מהראש ישיבה
ר' יואל ראטה נ"י אפשר לשמוע במספר:

0797040066

ושיעורים שנמסרים ב"היכל הקודש יבנאל"
אפשר לשמוע במספר :

0733834140

(להקיש 1 ואחר כך להקיש 2)

זכות העלון

להצלחת ורפואת : אליהו בן מרים, אסתר מלכה בת אורה וכל יוצאי חלציהם, יום טוב בן ג'וליה, מרים בת סולטנה, סולטנה בת קדן מרים, עמוס בן יהודית, , נתן שמחה בן רחל, יקיר בן זוהרה, הנייה רחל בת דבורה, דוד בן רחל, משה בן אירן, יצחק בן פיגלה, ישראל בן ג'ולייה.

ולהבדיל : לעילוי נשמת ג'וליה בת סולטנה, אליהו בן ישראל, אברהם בן ניסים אורה בת נעמי, מאיר בן רחמים, יצחק בן זכיה ולכל הנשמות הקדושות שאין מי שיאמר עליהם קדיש

מי שמעוניין לקבל את החוברת בדואר אלקטרוני שיכתוב
ל: nachman6708@gmail.com